

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Utarbeidelse av reduksjonsplan i siidaen

En undersøkelse av reindriftsloven § 60 tredje ledd i forhold til samisk rett

Silja Haldorsen

Liten masteroppgave i rettsvitenskap våren 2020

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og aktualitet.....	1
1.2	Problemstilling og avgrensninger.....	2
1.3	Hva menes med begrepet intern i reindrifftsretten?	3
1.4	Den videre fremstilling.....	4
2	Metodiske spørsmål.....	5
2.1	Tilnærmingen til rettskildene og metode	5
2.2	Metodiske innslag fra samfunnsvitenskapen.....	6
2.3	Nordsamisk språk og terminologi	8
2.4	Hva er samisk rett?	10
3	Reintallsreduksjoner og reduksjonsplan.....	12
3.1	Hva er en reintallsreduksjon og bakgrunnen for den?.....	12
3.2	Reintallsreduksjon etter to modeller	14
3.3	Hva er en reduksjonsplan?	15
4	Generelt om organiseringen av reindriften og rettssubjektene.....	17
4.1	Reineieren og reindrifftsutøveren	17
4.2	Siidaandel og sideordnet rekrutteringsandel	18
4.3	Reinbeitedistriktet	20
4.4	Oppsummering av kapitlet	21
5	Siidaen som subjekt for reintallsreduksjon	21
5.1	Hva er en siida?	21
5.2	Sommersiida og vintersiida.....	24
5.3	Siidaens vedtaksorganer og kontaktorganer.....	26
5.4	Kan et organ utarbeide en reduksjonsplan?.....	27
5.5	Tradisjonelle normer om hvem som kan ta beslutning på vegne av siidaen.....	30
5.6	Oppsummering av kapitlet	32

6	Hvordan skal reduksjonsplanen utarbeides?	33
6.1	Tidsfrist	33
6.2	Krav til styrets og årsmøtets beslutninger	34
6.3	Krav til siidaens beslutningsform.....	36
6.3.1	HR-2017-2428-A	36
6.3.2	HR-2019-2395-A	37
6.4	Tradisjonelle kommunikasjon- og beslutningsformer i siidaen	38
6.4.1	Konsensusbasert beslutningsform	38
6.4.2	Kommunikasjonsformer	41
6.5	Oppsummering av kapitlet	44
7	Innholdsmessige begrensninger til reduksjonsplanen	45
7.1	Skal siidaandeler med under 200 dyr skjermes i en reduksjonsplan?	45
7.2	Tradisjonelle normer om fordeling av reintall i siidaen	47
7.2.1	Finnes det normer om fordeling av reintall?	47
7.2.2	Et hushold sin flokkstørrelse – et komplisert regnestykke.....	50
7.3	Oppsummering av kapitlet	53
8	Rettspolitisk vurdering	53
	Kildeliste	56
	Vedlegg	63

Forord

Takk til informantene som stilte opp til intervju. Jeg har også satt stor pris på min omgangskrets som har bidratt med nyttig kunnskap om reindriften.

Takk til veileder, engasjerte medstudenter og undervisere som har vekket min interesse for fagdisiplinen same- og reindriftsrett.

1 Innledning

1.1 Tema og aktualitet

Temaet for denne masteroppgaven er reduksjonsplaner innenfor reindriften. En reduksjonsplan er et sentralt verktøy i prosessen med å redusere reintall etter Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift § 60 tredje ledd. Da reindriftsloven trådte i kraft gikk man over til å gi reindriften et større internt selvstyre og medbestemmelsesrett. Eldre reindriftslover hadde nemlig båret preg av å være offentligrettslig.¹ I gjeldende lov spiller siidaen en sentral rolle i den nye loven, også i reintallsreduksjonsprosessen.

Av lovens forarbeider fremgår at siidaen skulle gis mulighet til å bestemme hvordan en reintallsreduksjon skal foregå, i en såkalt reduksjonsplan, før myndigheter eventuelt griper inn i reduksjonsprosessen.² Det finnes dermed to ulike måter en reintallsreduksjon kan skje på etter rdl. § 60 tredje ledd. For det første en reduksjonsplan vedtatt internt i reindriften, og for det andre en forholdsmessig reduksjon vedtatt eksternt av et statlig forvaltningsorgan.³ Det er reduksjonsplanen vedtatt internt som er temaet for masteroppgaven.

Reintallsreduksjoner har fått stor oppmerksomhet det siste desenniet, f. eks av media. I mediasakene er stikkordene tvang og konflikt gjengangere.⁴ Det er til og med hevdet at selvstyre var dømt til å feile.⁵

Ø. Ravna skriver at siidaene er gitt et stort og vanskelig ansvar i reduksjonsprosessen.⁶ I 2016 publiserte Landbruksdirektoratet en rapport med navnet «Utfordringer for selvstyre». I den synes direktoratet å være inne på den samme tankegangen.⁷ Av rapporten fremgår at i 2012 ble 16 distrikt i Vest-Finnmark pålagt å utarbeide reintallsreduksjonsplaner, og at 3 distrikter med/siidaer fulgte opp pålegget.⁸

¹ NOU 2001:35 s.10

² Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 46

³ Det vises til delkapitlene 3.1 og 3.2

⁴ Se for eksempel Bernhardsen Nordvåg (2017) og Larsen (2018)

⁵ Bernhardsen Nordvåg (2019)

⁶ Ravna (2019) s. 376

⁷ Landbruksdirektoratet (2016) s. 63-64

⁸ Op.cit. s. 65

Selvstyre og medbestemmelsesrett skulle for øvrig også ha vært et tema på den konferanse for reinbeitedistriktene som Fylkesmannen i Troms og Finnmark skulle arrangert i mars 2020, men som ble utsatt grunnet Covid19-situasjonen.⁹

For enkelte av de distriktene og siidaene i Finnmark som har utarbeidet reduksjonsplaner, har spørsmål om gyldigheten av planene vært oppe for domstolene de siste årene.¹⁰ En av sakene gikk opp til Høyesterett som i desember 2019 konkluderte med at reduksjonsplanen (inntatt i distriktets bruksregler) var ugyldig.¹¹ Høyesterett ga også et signal om at de sedvanemessige forholdene mellom reindriftens rettssubjekter bør avklares nærmere i spørsmål vedrørende denne typen interne konflikter som saken omhandlet.¹²

Denne masteroppgaven tar Høyesterett på ordet, ettersom masteroppgavens tema omfatter også å studere samisk rett i tilknytning til en type interne forhold, utarbeidelse av reduksjonsplan i siidaen.

1.2 Problemstilling og avgrensninger

Masteroppgaven behandler følgende problemstilling: Hvem kan utarbeide en reduksjonsplan og hvilke krav stilles til utarbeidelsen og til reduksjonsplanens innhold, etter rdl. § 60 tredje ledd og i forhold til samiske rett.

Masteroppgaven inneholder noen avgrensninger. For det første, problemstillingen som oppgaven behandler er nært beslektet med spørsmålet om fastsettelse av øvre reintall på siidaandelsnivå etter rdl. § 60 fjerde ledd. Det viser bl. a. Høyesterettspraksis fra 2019 som kommer inn på forholdet mellom bestemmelsens tredje og fjerde ledd.¹³ Jeg vil imidlertid anbefale dette temaet for videre studier.

For det andre, i masteroppgaven vil noen avtalerettslige spørsmål berøres, men også dette er utenfor oppgavens problemstilling, i den grad det ikke har betydning for samisk rett.

⁹ Fylkesmannen i Troms og Finnmark (2020)

¹⁰ Se for eksempel HR-2019-2395-A (Anti-dommen) og LH-2017-34146, LH-2018-83717 og LH-2018-98926

¹¹ HR-2019-2395-A (Anti-dommen)

¹² Op.cit. avsnitt 85

¹³ HR-2019-2395-A (Anti-dommen)

Det samiske reinbeiteområdet strekker seg fra Finnmark til Hedmark jf. Rdl. § 4 første ledd. Undersøkelsen avgrenses for det tredje til å foreta undersøkelser av samisk rett i det området som utgjorde Finnmark fylke før sammenslåingen med Troms fylke.

Temaet reintallsreduksjon reiser en rekke andre spennende spørsmål. Da masteroppgaven har fokus på interne forhold i reindriften, avgrenses oppgaven for det fjerde mot å behandle spørsmål om forholdsmessig reintallsreduksjon. Det vises her til andre masteroppgaver i rettsvitenskap, som de av M. A. Sara, G. Angell Steffensen og M. Wikstrøm som alle har behandlet denne typen reintallsreduksjon.¹⁴ Førstnevnte oppgave vil f.ø. henvises til enkelte plasser i denne oppgaven.

1.3 Hva menes med begrepet intern i reindriftsretten?

For å forstå masteroppgavens tema, som omhandler reduksjonsplaner vedtatt internt i reindriften, vil det være naturlig å se nærmere på hvordan begrepet *intern* brukes innenfor reindriftsretten.

I ulike kilder kan man lese om *interne forhold* innenfor reindriftsretten. Når man taler om interne forhold innenfor reindriftsretten, så siktes det til regler som regulerer rettslige forhold innenfor reindriften, f. eks mellom distrikter, siidaer og enkelte reineiere. Det er altså snakk om regler som regulerer pliktene og rettighetene reindriftsutøverne/reineierne imellom.¹⁵ F. eks. regler om fordeling av reintall i en reduksjonsplan vil være en type internt forhold, men også spørsmål om å trekke beitegrenser, beitetider er eksempler på interne forhold.¹⁶ Motsetningen til et internt forhold er et eksternt forhold, og det siktes på sin side til forholdet mellom reindriften og omverden. Reindriften bruk av naturressurser og areal i fellesskap med andre brukere, for eksempel jordbruksnæringen, vil være et eksternt forhold.¹⁷

Begrepet internt brukes også i sammenheng med at reindriften har sin egen *interne organisering*. Det vil si at innenfor den private sfære har reindriften en særegen måte å organisere seg på. Reindriften har for det første utviklet egne sedvanemessige institusjoner, som består av slekt, reineier, hushold og siida.¹⁸ For det andre har reindriftsloven systematisert reindriften inn i flere ulike subjekter. Det forutsettes av reindriftslovens

¹⁴ Steffensen (2017), Johnsdatter Sara (2015) og Wikstrøm (2014)

¹⁵ NOU 2001: 35 s. 10

¹⁶ Landbruksdirektoratet (2016) s. 106

¹⁷ NOU 2001: 35. s. 9-10

¹⁸ Riseth (2014) s. 74 (referert i Ravna (2019) s. 285-287)

oppbygning at subjektene består av reieneieren, siidaandelen, sideordnet rekrutteringsandel, siidaen og reinbeitedistriktet.¹⁹ Tilknyttet subjektene hører ulike rettigheter og plikter.²⁰

Begrepet intern innenfor reindrifftsretten brukes også når man snakker om *reindrifftsens selvstyre*, dvs. at reindrifften har et internt selvstyre. Lovbestemmelsene i tidligere lovgivning knyttet til interne forhold bar som nevnt innledningsvis preg av å være offentligrettslig.²¹ Innføring av økt internt selvstyre i reindrifftsloven av 2007, innebar at flere av oppgavene knyttet til de interne forhold, ble overført fra offentlige myndigheter til næringen selv.²² Utvalget bemerket imidlertid at selvstyre ikke kan skje helt uten inngripen fra offentlige myndigheter.²³ Selv om flere avgjørelser i reindrifften skal avgjøres internt, er reindrifftsloven systematisert slik at offentlige organer skal godkjenne mange av de interne beslutningene.²⁴

Til sist snakkes det gjerne om *en intern selvbestemmelsesrett* og *medbestemmelsesrett* innenfor reindrifftsretten. Konseptene kommer fra den internasjonale urfolksretten. Uttrykkene har et uavklart innhold, men helt kort kan det sies at *den interne selvbestemmelsesrett* knytter seg til urfolkets rett til å styre over sin økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.²⁵ *Medbestemmelsesretten* relaterer seg i sin tur ofte til urfolks rett til å bli konsultert.²⁶

1.4 Den videre fremstilling

Masteroppgaven er delt inn i åtte kapitler. I kapittel to vil metodiske spørsmål behandles. Kapittel tre omhandler reintallsreduksjoner og reduksjonsplan. Kapittel fire handler om reindrifftsens organisering og rettssubjektene. I kapittel fem gis det et særlig fokus på subjektet siidaen. I kapittel seks behandles hvordan en reduksjonsplan skal utarbeides. I kapittel syv drøftes hvorvidt det må stilles innholdsmessige begrensninger til reduksjonsplanen. I det avsluttende kapittel åtte, vil det gis en rettspolitisk vurdering av de spørsmål masteroppgaven problemstilling har reist.

¹⁹ Dette behandles nærmere i kapittel 4.

²⁰ Se f. eks vokteplikten for en reieneier etter rdl. § 27

²¹ NOU 2001:35 s.10

²² NOU 2001:35 s. 10, Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 1 og 31

²³ NOU 2001: 35 s. 10, Ravna (2019) s. 287

²⁴ Se for eks. Rdl. §§ 10 femte ledd, 12 siste ledd 15 siste ledd, Rdl. §§ 58 siste ledd

²⁵ Funderud Skogvang (2017) s. 101

²⁶ Funderud Skogvang (2017) s. 105

2 Metodiske spørsmål

I denne masteroppgaven brukes ulike metoder for løsningen av masteroppgavens problemstilling. Det er ikke bare rettsdogmatisk metode som brukes for å undersøke masteroppgavens problemstilling, men også metodiske innslag fra samfunnsvitenskapen. Hva som ligger i disse metodene, begrunnelsen for bruk av dem og ulike andre metodiske spørsmål vil bli redegjort for og drøftet i de to neste delkapitlene.

Det fremgår av oppgavens problemstilling at masteroppgaven delvis behandles etter samisk rett. Hva som menes med samisk rett, og betydningen av språklige forskjeller mellom samisk og norsk ved undersøkelsen av samisk rett vil behandles i de to siste delkapitlene.

2.1 Tilnærmingen til rettskildene og metode

Masteroppgaven er i hovedsak basert på rettsdogmatisk metode slik den er fremstilt av J. E. A. Skoghøy.²⁷ De deler av oppgaven som inneholder rettspolitiske vurderinger adresseres underveis.

Ifølge Skoghøy handler den rettsdogmatiske metoden om hvordan dommere og andre rettsanvendere «skal gå frem ved fastleggelsen av innholdet av gjeldende rettsregler».²⁸

I spørsmålet om hvor relevant en rettskilde er i rettsanvendelsen, deler Skoghøy rettskildene inn i primære og sekundære rettskilder.²⁹ Av de primære rettskildene som brukes i masteroppgaven er det hensiktsmessig å studere sedvaner nærmere. Skoghøy definerer sedvaner som «etablert praksis for hvordan et bestemt rettsspørsmål skal løses».³⁰

I denne masteroppgaven er det privates praksis, nærmere bestemt samiske sedvaner som er sentral. Etter ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater artikkel 8 er Norge «folkerettslig forpliktet til å tillegge samiske sedvaner vekt».³¹ Etablerte sedvaner, derunder samiske sedvaner har også verdi som rettskilde uavhengig av lov eller de folkerettslige forpliktelsene.³²

²⁷ Skoghøy (2018), s. 26

²⁸ Op.cit. s. 26

²⁹ Op.cit. s. 36

³⁰ Op.cit. s. 41

³¹ Rt-2001-769-P s. 791, HR-2016-2030-A avsnitt 85-96, HR-2018-456-P avsnitt 125 (dommene er også referert til i Skoghøy 2018, s. 42)

³² HR-2016-2030-A avsnitt 85-96 (referert i Skoghøy 2018 s. 42)

Samiske sedvaner synes å ha særlig vekt som rettskilde ved interne tvister i reindriften. Det har Høyesterett slått fast i HR-2019-2395-A (Anti-dommen).³³ Dommen ble avsagt under dissens, men flertallet og mindretallet synes å være samstemt hvorvidt samisk rett har verdi som rettskilde i denne typen rettsspørsmål.³⁴

Det må imidlertid bemerkes at annenvoterende ikke taler om samisk sedvane, men bruker begrepet «allmenn rettsoppfatning».³⁵ En allmenn rettsoppfatning plasserer Skoghøy i kategorien sekundære rettskilder, da dens rettskildeverdi bygger på en eventuell sedvane.³⁶ I delkapittel 2.3 vil det gås mer dyptgående inn på hva som ligger i begrepene samiske sedvaner og rettsoppfatninger.

I denne masteroppgaven vil også andre sekundære rettskilder anvendes som rettskilder, f. eks rapporter og rundskriv, etterarbeider, men også juridisk teori. Denne typen rettskilder kan være nyttig å henvise til som et supplement, men også argumentasjon som fremgår av kilden kan være av betydning.³⁷ Alminnelig redelighet tilsier også at man bør henvise til kilder der man har hentet inspirasjon til et rettslig argument.³⁸ Det er ikke bare juridisk teori som det vil vises til. I de neste to delkapitler behandles dette.

2.2 Metodiske innslag fra samfunnsvitenskapen

I denne undersøkelsen vil reglene i rdl. § 60 tredje ledd også tolkes i lys av samisk rett. For å finne frem til hva innholdet i samisk rett kan tenkes å være, dvs. eventuelle samiske sedvaner/ og eller rettsoppfatninger består av,³⁹ har jeg imidlertid ikke ansett det tilstrekkelig å holde meg til rettsdogmatisk metode. Ø. Ravna fremhever at metodisk sett kan det være nyttig å anvende rettssosiologisk og sosialantropologisk metode som et bidrag i arbeid på samerettens område.⁴⁰ I den såkalte Anti-dommen synes annenvoterende å anerkjenne dette.⁴¹

³³ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) i avsn. 85

³⁴ Op.cit. i avsn. 85 og 112

³⁵ Op.cit. i avsn. 112

³⁶ Skoghøy (2018) s. 222-223

³⁷ Op.cit. s. 215-217

³⁸ Op.cit. 215-217

³⁹ Funderud Skogvang (2017) s. 22

⁴⁰ Ravna (2019) s. 141-142

⁴¹ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 112

For å finne frem til hva innholdet i samisk rett kan tenkes å være i denne masteroppgaven brukes metodiske innslag fra samfunnsvitenskapen. Det innebærer dels at det vises til sosialantropologiske tekster og annen type samfunnsvitenskapelig litteratur, og dels at det refereres til egne undersøkelser.

I denne undersøkelsen er det lånt elementer fra kvalitativ metode. En form for kvalitativ metode er å gjøre forskningsintervju,⁴² og i min undersøkelse intervjues reindriftsutøvere. Fordelen med kvalitativ metode er at resultatene kan gi en mer dyptgående beskrivelse av hvordan personer oppfatter fenomener.⁴³ Det ville ha vært hensiktsmessig å i tillegg gjennomføre en kvantitativ undersøkelse som kunne dekket en større gruppe for å finne utbredelsen av dette fenomenet.⁴⁴ Av hensyn til masteroppgavens størrelse har dette ikke latt seg gjøre.

Intervjuene baserer seg på en intervjuguide som er utviklet med bakgrunn i masteroppgavens problemstilling. Spørsmålene er inspirert av tidligere undersøkelser og litteratur.⁴⁵ Intervjuguiden inneholder 17 spørsmål delt inn i ulike tematiske områder som omhandler reintall og avtalekultur.⁴⁶ Intervjuguiden er semistrukturert, det vil si at den har en rekke åpne spørsmål. Fordelen er at informantene i større grad gir egne forklaringer om hvordan situasjonen oppfattes.⁴⁷ Flere av spørsmålene fra intervjuguiden måtte omformuleres i intervjusituasjonen, og enkelte spørsmål ble utelatt.

For å kunne svare på problemstillingen ønsket jeg informanter som selv var aktive reindriftsutøvere. Det er en variasjon i informantenes alder, og alle informantene er over 18 år. Reindriftsutøverne er fra ulike siidaer i tidligere Finnmark fylke. Det ble gjort intervju av tre informanter, som vil bli omtalt som A, B og C i den videre teksten. De ble rekruttert gjennom eget nettverk, og en person viste igjen videre til nye personer. Metoden kalles for snøballmetoden.⁴⁸ Det var ønskelig å rekruttere fem informanter til intervju. På grunn av beitekrise i reindriften og den senere Covid19-situasjonen var det mange som var forhindret til å stille til intervju.

⁴² Brinkmann og Tanggaard (2012) s. 24

⁴³ Op.cit. s. 20

⁴⁴ Johannssen, Tufte og Christoffersen (2010) på s. 31

⁴⁵ Sara, Gaup Eira, Bjørklund og Oskal (2016) s. 51-67, NOU 2001:34 s. 60 flg., Ravna (2008) s. 404-405

⁴⁶ Vedlegg 1: Intervjuguide

⁴⁷ Brinkmann og Tanggaard (2012) s. 24

⁴⁸ Thagaard (2009) s. 56

Den kvalitative undersøkelsen er godkjent av Norsk senter for forskningsdata. Intervjuene ble gjennomført med båndopptaker, og hvert intervju hadde en maksimal lengde på 30 minutter. Samtalene ble transkribert fra båndopptakeren til tre separate dokumenter. Reindriftsmiljøet er lite og ettersom det derfor kan være fare for at personer blir gjenkjent er informantens alder, kjønn og distrikts og /-siidatilhørighet blitt anonymisert. Masteroppgavens tema kan oppleves sensitivt. Det har blitt tydeliggjort overfor informantene at deltakelse i forskningsintervjuet er valgfritt, både ved førstegangskontakt og i intervjusituasjonen.

En ulempe med forskningsintervju kan også være at de ulike intervjuobjektene svar kan sprike i ulike retninger.⁴⁹ I etterkant av intervjuene har jeg også kommet frem til at det er en ulempe at intervjuene er gjort på norsk. Selv om jeg ikke har samisk som morsmål, og ikke selv er oppvokst i reindriften, har jeg likevel kjennskap til samisk språk og til reindriften gjennom et verddeforhold.

2.3 Nordsamisk språk og terminologi

Side om side med samisk rett, kultur, tradisjoner og normer står det samiske språk. Dette delkapittelet kommer kort inn på hvilken betydning det samiske språk har for undersøkelsene av samisk rett, men også betydningen dette har for den kvalitative undersøkelsen jeg har gjort.⁵⁰

Flertallet av de personer som er tilknyttet reindriften i Finnmark har nordsamisk som morsmål.⁵¹ Samisk tilhører ikke den germanske språkgruppen som norsk, men er en gren av den finsk-ugriske språkgruppen. Det innebærer blant annet at setninger er bygd opp annerledes enn på norsk, og de to språkene har ulike grammatiske systemer.⁵² Et nordsamisk begrep kan beskrive et fenomen som kanskje på norsk krever en hel setning å beskrive.⁵³

Det samiske språket har også en sterk forbindelse til den samiske kulturen, og til de kulturelle næringene.⁵⁴ Språket er innholdsrikt på ord som knytter seg til natur, dyr, terreng og vær.⁵⁵

⁴⁹ Op.cit. på s. 24

⁵⁰ Det avgrenses mot å behandle andre samisk språk enn nordsamisk.

⁵¹ Hætta (1994) s. 92-94

⁵² Op.cit. s. 92-94

⁵³ Op.cit. s. 92-94

⁵⁴ Helander (1997) s. 22 (referert i Gaup Eira (2012) s. 105)

⁵⁵ Hætta (1994) s. 100

Flere av disse ordene eksisterer ikke i det norske språk. F. eks er det samiske språket rikt på ord hva gjelder snø og is.⁵⁶ E. Solem har i hans undersøkelser av samiske sedvaner i 1933 også skrevet at det samiske språk er rikere enn de germanske språkene på ord knyttet til familie og slekt.⁵⁷

Informantene i den kvalitative undersøkelsen har samisk som både morsmål og arbeidsspråk. Mine intervju er gjennomført på norsk, og kan bære preg av dette. Ved beskrivelse av en reinflokk blir det tydelig at nordsamisk har en mer innholdsrik terminologi også på dette området, se kapittel 7.

I følge W. Brenna er det ofte knyttet sosiale normer til ulike samiske begreper. Ved oversettelser av ordene i en ytring, uten å ta hensyn til kulturelle forskjeller mellom det norske og samiske samfunn kan innholdet av oversettelsen bli uriktig.⁵⁸ F. eks er begrepet siida nordsamisk.⁵⁹ Siidabegrepet har også blitt en del av den juridiske terminologien. Dette fordi siidabegrepet er definert i rettspraksis, lovforarbeider, men også i en legaldefinisjon i rdl. § 51. I en samtale på nordsamisk er siidabegrepet imidlertid ikke avgrenset til den juridiske definisjon av begrepet. Da menes kanskje heller en bredere tradisjonell forståelse av hva en siida er.⁶⁰

Rettsanvendere bør ha det språklige aspektet med seg i tolkning av samiske rettsspørsmål. Dette fordi Høyesterett i 2001 to ganger har påpekt at det må tas hensyn til at samisk språkkultur skiller seg fra den norske.⁶¹ I saken som omhandlet reindrift i Selbu, uttalte retten at samer har en muntlig kultur, og ved løsning av samiske rettsvister må muntlige overleveringer derfor vektlegges. Det ble i tillegg fremhevet at det må tas hensyn til at det mellom nordmenn og samer kan oppstå misforståelser fordi «språklige og kulturelle forskjeller kan medføre at man oppfatter hverandre på uriktig måte».⁶²

⁵⁶ Roung (1964) og Jernsletten (1997) s. 234-36 (referert i Gaup Eira (2012) s. 105)

⁵⁷ Solem (1970) s. 41-43

⁵⁸ Brenna (2005) s. 213-214

⁵⁹ Balto Romsdal (1997) s. 76

⁶⁰ NOU 2001:34 s. 265 flg.

⁶¹ Rt-2001-769 (Selbu-dommen) s. 792-793 og Rt-2001-1229 (Svartskog-dommen) s. 1249

⁶² Rt-2001-769 (Selbu-dommen) s. 792-793

2.4 Hva er samisk rett?

Som problemformuleringen i delkapittel 2.1 antyder, har samisk rett som sagt en sentral plass i denne masteroppgaven. Å klargjøre hva samisk rett er og hvordan uttrykket brukes i denne masteroppgaven synes dermed å være nødvendig. Dermed blir spørsmålet; hva er samisk rett?

Samisk rett må ikke forveksles med samerett som er en særegen fagdisiplin.⁶³ Samisk rett er en samlebetegnelse for samiske sedvaner og rettsoppfatninger.⁶⁴ Det går et vagt skille mellom de to uttrykkene. Allmenne rettsoppfatninger speiler de verdier og oppfatninger som ligger i et samfunn.⁶⁵ Sedvaner (privates praksis) i sin tur knytter seg til både rettsoppfatninger, men også etablert praksis.⁶⁶

S. F. Skogvang forklarer at eksisterer ulike samiske samfunn, og innholdet i den samiske retten varierer deretter.⁶⁷ Samiske sedvaner kan også være felles på tvers av landegrenser. Flytting med rein mellom Norge og Sverige følger av gammel sedvane.⁶⁸ Sedvanen er kodifisert av både svenske og norske myndigheter i Lappekodisillen av 1751 § 10.

En annen samisk sedvane som er kodifisert i norsk lovgivning er reindriftingsrettens selvstendige rettsgrunnlag som hviler på alders tids bruk. Sedvanen ble slått fast av Høyesterett i plenum i 2001, i den såkalte Selbu-dommen,⁶⁹ og denne retten er lovfestet i rdl. § 4. Andre sedvaner har også fått «rettens stempel» som C. Smith sier på en treffende måte.⁷⁰ Et eksempel på en samisk sedvane med Høyesteretts autorisering er *giettadit* (hjertestikk i reinsdyr), men retten kom imidlertid frem til at sedvanen måtte vike for norsk rett.⁷¹

I eldre juridisk teori ble stilt tre vilkår for at en sedvane skulle ha rettskvalitet. For det første må sedvanen må ha eksistert lenge, for det andre må det være en fast praksis og for det tredje må den være fulgt i god tro at den er rettmessig.⁷² I dag tar domstolene en samlet skjønnsmessig helhetsvurdering av disse vilkårene med hensyn til kvaliteten av sedvanen.⁷³

⁶³ Funderud Skogvang (2017) s. 22

⁶⁴ Op.cit. s. 22

⁶⁵ Skoghøy (2018) s. 221-225

⁶⁶ Op.cit. s. 201-216

⁶⁷ Op.cit. s. 85

⁶⁸ Ravna (2010) 392-393

⁶⁹ Rt-2001-769 s. 788

⁷⁰ Smith (2004) s. 140

⁷¹ Rt-2008-1789 (Hjertestikk-dommen) avsn. 44 og 45

⁷² Smith (2004) s. 140, se også Skoghøy (2018) s. 201

⁷³ Rt-2001-116 (Båndtvang) (referert i Smith (2004) s. 140)

Det som er særskilt for kvalitetsvurderingen av samiske sedvaner, i motsetning til sedvaner generelt, er i følge C. Smith at de samiske sedvanene må vurderes «med en forståelse av deres virkninger og de verdier de representerer innenfor det samiske samfunn».⁷⁴ Her vil det gjøres observant på hvilken posisjon Indre Finnmark tingrett- *Sis-Finnmárkku diggegodd* har i dette. I 2000-årsskiftet ble det fra samisk hold uttrykt et behov for å øke kunnskapen om samisk rett i domstolene, og opprettelsen av en domstol i indre Finnmark ble ansett som et bidrag til dette.⁷⁵

Ved siden av de samiske sedvaner, kan «en allmenn rettsoppfatning i næringen» være en relevant rettskilde ved tolkningen av interne rettsspørsmål i reindriften. Det antyder annenvoterende i den såkalte Anti-dommen.⁷⁶ Et eksempel der en samisk rettsoppfatning har blitt tillagt vekt er Rt-2001-1229 (Svartskog-dommen).⁷⁷ Et bygdelag ble tilkjent eiendomsrett med grunn i reglene om alders tids bruk. Selv om Høyesterett i denne dommen ikke eksplisitt taler om en «samisk rettsoppfatning», fremgår det av rettspraksis og lovforarbeider at god tro vurderingen i Svartskog-dommen ble tolket i lys av «tradisjonell samisk rettsoppfatning av eiendomsbegrepet».⁷⁸

I spørsmålet om hva som er samisk rett er det hensiktsmessig å se på hva som menes med begrepet «tradisjon». Dette begrepet er eksempelvis blitt brukt i reindriftslovens formålsbestemmelse, lovens § 1, uten at de er nærmere definert. Det vil gis et eksempel fra lovforarbeidene der det skilles mellom begrepet «tradisjon» og «sedvane». I lovforarbeider er det lagt til grunn reglene om innsyn i en annen siidas reinflokk etter rdl. § 29, bygger på en sterk tradisjon i reindriften, såkalt *geahčadeapmi*.⁷⁹ Tross bruk av begrepet «tradisjon» skriver lovutvalget at det er «sedvanemessige regler for hvordan *geahčadeapmi* skal foregå.»⁸⁰ Grunnen til at det skrives at rdl § 29 har tradisjonell forankring, og ikke sedvanemessig

⁷⁴ Smith (2004) s. 140

⁷⁵ NOU 1992: 22 punkt 7.25 og St.meld. nr. 33 (2001-2002) s. 12-13

⁷⁶ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 112

⁷⁷ Rt-2001-1229 (Selbu-dommen) s. 1249

⁷⁸ HR-2016-2030-A (Stjernøya-dommen) avsn. 85-85 jf. Ot.prp.nr. 53 (2002-2003) s. 43

⁷⁹ Ot.prp.nr. 25 (2006-2007) s. 59 og NOU 2001:35 s. 155

⁸⁰ Min kursivering, NOU 2001:35 s. 155

forankring synes å være at det er geografiske forskjeller og variasjon i hvordan *geahčadeapmi* skal foregå.⁸¹

På bakgrunn av uklarheten i innholdet av begrepene samisk sedvane, rettsoppfatning og tradisjon vil jeg utvise forsiktighet ved anvendelsen av begrepene. Det vil være vanskelig å si om svarene som fremkommer gjennom mine kvalitative undersøkelser utgjør samisk rett. Mine undersøkelser vil imidlertid kunne være et supplement til de undersøkelser om samisk rett som allerede finnes på feltet. For å tydeliggjøre når det i masteroppgaven vises til mine egne undersøkelser, vil det i denne delen av teksten brukes et personorientert språk.⁸² Jeg vil også bruke begrepet «norm» om det som fremkommer av undersøkelsene. Det er et begrep som brukes innenfor sosiologien. En sosial norm omhandler forventninger og sosialt press til å handle på en bestemt måte,⁸³ og i masteroppgaven vil det tales om normer i reindriften.

3 Reintallsreduksjoner og reduksjonsplan

I dette kapittel studeres hva en reintallsreduksjon er etter rdl. § 60 tredje ledd. I prosessen med reintallsreduksjoner finnes to forskjellige reduksjonsmodeller. Også de studeres her. Til sist i dette kapitlet vil det gås nærmere inn på kjernen av masteroppgaven, ved å gi en forklaring av hva en reduksjonsplan er.

3.1 Hva er en reintallsreduksjon og bakgrunnen for den?

Til å begynne med kan det stilles spørsmål om hva en reintallsreduksjon er? En reintallsreduksjon foregår i praksis ved at staten sender ut et pålegg til en siida, reinbeitedistrikt eller en siidaandel at reintallet må reduseres.⁸⁴ Pålegget om reduksjon følges opp fra reineiernes side ved at reinsdyrene slaktes, gis bort eller dør av naturlige årsaker.⁸⁵

Lovbestemmelsen om reintallsreduksjon, rdl. § 60 tredje ledd er i seg selv et virkemiddel for å oppnå et bestemt formål. I eldre lovgivning var formålet med reduksjonsbestemmelser å ivareta jordbruksinteresser, dersom det oppsto konflikt med reindriften.⁸⁶ I gjeldende

⁸¹ NOU 2001:35 s. 155

⁸² Et personorientert språk er normalt ikke egnet for akademisk skriving jf. T. Busch, (2013) s. 23-24

⁸³ Berge og Vårdal (2007) s. 10-11

⁸⁴ Se f.eks. faktum i HR-2017-2428-A (Sara-dommen) avsn. 6-11

⁸⁵ Se f. eks. Aftenposten (2019). Der fremgår at reineiieren Jovsset Ante Sara gir bort rein for å redusere reintallet.

⁸⁶ Innberetning fra Lappekommisjonen (1894) s. 50 (referert i Ravna 2008 s. 484-486). Se også Johnsdatter Sara (2015) s. 15 og s. 17-18

reindrifftslov er reintallsreduksjon et virkemiddel med et helt annet formål. Formålet med reintallsreduksjon er at reintallet på et beiteareal skal søke å være i balanse med beiteressursene.⁸⁷ Dette må ses i sammenheng med reindrifftslovens overordnede formål som følger av rdl. § 1 om å ivareta en økologisk, kulturelt og økonomisk bærekraftig reindrift.

Overbeite og høyt reintall er stadig oppe for diskusjon i lovgivningsarbeid.⁸⁸ Da gjeldende reindrifftslov ble utarbeidet, hadde temaet allerede vært på agendaen i flere tiår.⁸⁹ Gjennom næringsavtaler var det forsøkt å løse situasjonen ved å gi økonomiske tilskudd til avvikling av drift, slakting, slaktevekter ol. Til tross for at ordningene var med på å forbedre reintallsreduksjonen, vurderte departementet at reintallet i flere områder i tidligere Finnmark fylke fortsatt ikke var økologisk bærekraftig.⁹⁰

Myndighetene har et overordnet ansvar for at reindrifften er bærekraftig.⁹¹ Med grunn i myndighetenes ansvar og andre samfunnshensyn, anså departementet det nødvendig å innføre reintallsreduksjonsregler. Reglene skulle gi hjemmel for myndighetene til å pålegge reintallsreduksjon ved for høyt reintall og hjemmel til å sanksjonere hvis pålegg ikke ble fulgt.⁹²

I arbeidet med gjeldende reindrifftslov var det et fokus på å gi reindrifften større grad av selvstyre.⁹³ Det innebar blant annet, som nevnt tidligere,⁹⁴ å overføre myndighet over de interne forhold til reindrifftens private aktører, derunder distrikt og siida.⁹⁵ Dette synes å være en årsak til at departementet fant det påkrevet å la siidaen få myndighet til å regulere reintallet på egenhånd. Slik at statlige organers hjemmel til å gripe inn var avgrenset til de tilfeller der siidaen ikke lyktes med reintallsreduksjon.⁹⁶

I motsetning til gjeldende lov, inneholdt ikke den tidligere reindrifftsloven,⁹⁷ bestemmelser om reintallsreduksjon. 1978-loven inneholdt likevel bestemmelser om øvre reintall for

⁸⁷ NOU 2001:35 s. 109-110, se også HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 71

⁸⁸ Se. F.eks. senest i Prop. 93 L (2015-2016) s. 5-6

⁸⁹ Ot.prp.nr. 25 (2006-2007) s. 44

⁹⁰ Op.cit. s. 44

⁹¹ Op. cit. s. 45

⁹² Op.cit. s. 45

⁹³ Op.cit. s. 5

⁹⁴ Viser til drøftelse i delkapittel 1.1 og 1.3

⁹⁵ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 5-6

⁹⁶ Op.cit. s. 46

⁹⁷ Lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift

reinbeitedistriktene. I noen tilfeller kunne også driftsenheter ha øvre reintall.⁹⁸ K. Strøm Bull kommenterte allerede i 1995 at det var en svakhet ved loven at den baserte seg på distrikter, og at siidaen ikke var inntatt som et subjekt i loven.⁹⁹ K. Strøm Bulls så også ulempen med å ha en reindriftslov som ikke oppfordret til reintallsreduksjon.¹⁰⁰ Ulempen besto i for det første at de reineiere som hadde mindre reinflokker, sto i en svakere posisjon ved konkurranse om beiteområdene. For det andre var det gjerne nytteløst for en reineier å redusere flokken frivillig. Samtidig som en reineier reduserte sin flokk, bygde kanskje en annen opp sin flokk.¹⁰¹

K. Strøm Bull ledet reindriftslovutvalget som presenterte sin innstilling i 2001.¹⁰² Utvalget foreslo å gi siidaen en sentral plass i loven, men også regler om reintallsreduksjon.¹⁰³ Lovutvalget foreslo å skjerme siidaandeler med mindre enn 200 dyr fra reintallsreduksjon, men forslaget ble ikke videreført av departementet i den endelige bestemmelsen.¹⁰⁴ Resultatet ble en reduksjonsbestemmelse inneholdende to ulike reduksjonsmodeller, som vi skal studere i neste delkapittel.

3.2 Reintallsreduksjon etter to modeller

Rdl. § 60 tredje ledd består av to reduksjonsmodeller; intern reintallsreduksjon og tvungen forholdsmessig reintallsreduksjon. For å kunne følge med videre i masteroppgaven, som vil dreie seg om reintallsreduksjon, vil rdl. § 60 tredje ledd gjengis. Det er den bestemmelse som alene regulerer reintallsreduksjoner og den lyder som følger:

«Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt etter første eller annet ledd, skal siidaen utarbeide en reduksjonsplan. Dersom siidaen ikke gjør dette, eller ikke klarer å gjennomføre planen, skal hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. Reindriftsstyret har ansvar for at en slik reduksjon gjennomføres. Det skal settes frister for utarbeidelse av plan og gjennomføring av reintallsreduksjon.»

⁹⁸ Lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 2 annet ledd og fjerde ledd

⁹⁹ Strøm Bull (1995) Del. 3.

¹⁰⁰ Op.cit. Del 3.

¹⁰¹ Op.cit. Del 3.

¹⁰² NOU 2001:35 s. 3

¹⁰³ Op.cit. s. 200-202 og 202-203

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 46

Det kan for det første av rdl. § 60 tredje ledd utledes at en reintallsreduksjon utløses av at siidaens samlede reintall er for høyt i forhold til hva som er tillatt. Uten å gå nærmere inn på fastsettelse av reintall, vil det nevnes at det er distriktsstyret som i bruksreglene fastsetter et reintall for siidaen, og at Fylkesmannen har å godkjenne bruksreglene.¹⁰⁵

For det andre kan det av lovbestemmelsen utledes at den inneholder to reduksjonsmodeller,¹⁰⁶ der den ene modellen innebærer at en siida selv skal utarbeide en reduksjonsplan og der den andre innebærer at reduksjonen skal være forholdsmessig. Av ordlyden følger det at Reindriftsstyret har ansvaret for den forholdsmessige reduksjonen. Med henvisning til lovforarbeidene har Høyesterett kommet frem til at rdl. § 60 tredje ledd er lovens eneste bestemmelse som gir hjemmel til å fatte et ensidig vedtak om reintallsreduksjon.¹⁰⁷ Med ensidig vedtak menes her at bare adressaten blir bundet av vedtaket.¹⁰⁸

For det tredje kan det av bestemmelsen utledes at de to reduksjonsmodellene har et forhold til hverandre, gjennom at de utgjør to ulike steg i en reduksjonsprosess. Hvis en reduksjon må gjennomføres, er det første steget at siidaen selv skal forsøke å løse situasjonen. Dersom siidaen ikke selv lykkes med å løse situasjonen, inntreer det andre steget i prosessen. Det andre steget er at forvaltningen fatter vedtak om forholdsmessig reduksjon. Det innebærer at det andre steget ikke blir realisert dersom det første steget lykkes. Sagt med andre ord, forutsatt at siidaen har utarbeidet en gyldig reduksjonsplan og gjennomført den, har ikke reindriftsstyret adgang til å fatte vedtak om forholdsmessig reduksjon.

Nå har vi sett at rdl. § 60 tredje ledd inneholder to reduksjonsmodeller. Vi har også sett at siidaen har ansvaret for utarbeidelse av reduksjonsplan i det første steget av en reduksjonsprosess. Det leder oss over til neste avsnitt som omhandler reduksjonsplanen.

3.3 Hva er en reduksjonsplan?

Som overskriften forutsetter, behandler dette delkapitlet spørsmålet om hva en reduksjonsplan er. En naturlig språklig forståelse av begrepet «reduksjonsplan» i rdl. § 60 tredje ledd er at det

¹⁰⁵ Rdl. §§ 44 første ledd, 58 første ledd

¹⁰⁶ Det vises til departementets bruk av begrepet reduksjonsmodell i Ot.prp.nr. 25 (2006-2007) s. 46

¹⁰⁷ HR-2019-2395-A (Anti-dommen), Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 46 med henvisning til Landbruks- og matdepartementet (2006) s. 28

¹⁰⁸ Giertsen (2014) s. 39-40, Eckhoff og Smith (2018) s. 261

er en beskrivelse av hvilke steg som må gjøres for å nå et mål. Det endelige målet må være reduksjon av siidaens reintall ned til det reintall som er angitt i distriktets bruksregler.

En alminnelig forståelse av rdl. § 60 tredje ledd, samt hensynet til siidaens selvstyre som er beskrevet nærmere i delkapittel 1.3 og 6.3.2 tilsier at siidaen selv kan avtale innad hvordan reduksjonen skal foregå. Departementet har i proposisjonen gjennomgående henvist til en rapport om siidaen utarbeidet av en gruppe nedsatt av Landbruks og matdepartementet (heretter LMD-gruppen).¹⁰⁹ Av rapporten, samt departementets henvisning til denne fremgår det at reintallsreduksjon etter den interne modellen skal skje «på den måten siidaens medlemmer måtte bli enige om». ¹¹⁰ Siidaens medlemmer har altså frihet til å bestemme selv hvordan reduksjonsplanen skal se ut. Reduksjonsplanen er dermed en form for privat avtale mellom de som tilhører samme siida.

Det er få rettskilder som beskriver hva en reduksjonsplan er. Det vil derfor vises til et rundskriv utgitt av Landbruksdirektoratet som omhandler forskrift om tilskudd til siidaandeler. ¹¹¹ Av rundskrivet fremgår tre krav til reduksjonsplanen. ¹¹² For det første kreves det at reduksjonsplanen inneholder et sluttall som skal korrespondere med det øvre reintall i de godkjente bruksregler. For det andre skal reduksjonsplanen fremstille hvordan reintallet skal fordeles mellom siidaandelene per år under reduksjonsprosessen. Det tredje kravet knytter seg til dokumentasjon fra siidaandelslederne. ¹¹³ Rundskriv er en sekundær rettskilde,¹¹⁴ og dette kan kanskje derfor karakteriseres som retningslinjer.

I praksis ser man gjerne at Landbruksdirektoratets retningslinjer til hvordan en reduksjonsplan skal se ut blir fulgt opp.¹¹⁵ Det har trolig sammenheng med at siidaandelene kan ha rett til tilskudd, dersom siidaandelens faktiske reintall ved siste års vårflokk, pr. 31 mars, samsvarer med reduksjonsplanen der siidaen har en slik plan.¹¹⁶ Reduksjonsplanen opererer dermed også som en form for avtale mellom Landbruksdirektoratet og siidaen.

¹⁰⁹ Landbruks- og matdepartementet (2006)

¹¹⁰ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 46, Landbruks- og matdepartementet (2006) s. 28

¹¹¹ Landbruksdirektoratet (2019) s. 9

¹¹² Op.cit. s. 9

¹¹³ Op.cit. s. 9

¹¹⁴ Skoghøy (2018) s. 237

¹¹⁵ Se eksempel på reduksjonsplan i LH-2018-83717 side 1, samt LH-2018-98926 side 1

¹¹⁶ Forskrift og tilskudd til siidaandeler og tamreinlag § 4, se også Landbruksdirektoratet (2019) s. 8

4 Generelt om organiseringen av reindriften og rettssubjektene

Dette kapitlet studerer reindriften organisering, derunder reindriften lovens rettssubjekter og de sedvanemessige institusjonene. Denne masteroppgaven har fokus på siidaens rettigheter og plikter ved reintallsreduksjon, og siidaen behandles derfor dyptgående i kapittel fem. I det følgende studeres reineieren, siidaandel, den sideordnede rekrutteringsandelen og reinbeitedistriktet.

4.1 Reineieren og reindriften utøveren

For å eie rein i det samiske reinbeiteområde stiller reindriften loven opp noen vilkår. Av § 9 følger det er at den enkelte må ha rett til reinmerke etter § 32. Det innebærer at en må være av samisk ætt, ha forgjengere som er reindriften utøvere, alternativt være gift med en siidaandelsleder.¹¹⁷

Etter rdl. §§ 9 og 10 følger det at retten til reinmerke og retten til å eie rein forutsetter at reinen inngår i en siidaandel eller en sideordnet rekrutteringsandel som blir drevet av en leder. Departementet har i proposisjonen understreket betydningen av forholdet mellom reineieren og siidaandelen/sideordnet rekrutteringsandel, og det fremgår at hold av rein uten å inngå i en siidaandel er ulovlig.¹¹⁸ Høyesterett har slått fast at eiendomsretten til merkede reinsdyr imidlertid er en individuell rett for den som oppfyller disse vilkårene.¹¹⁹ Som reineier medfølger også en rekke plikter, som for eksempel vokteplikten jf. rdl. § 27.

Parallelt med reindriften lovens rettssubjekter finnes de sedvanemessige institusjonene, og i følge J. Å. Riseth og Ø. Ravna inngår reineieren i denne organiseringen.¹²⁰ Etter samisk tradisjon blir de som vokser opp i reindriften familier allerede som småbarn reineiere. Barn får gjerne både reinmerke og reinsdyr i dåpsskjenke.¹²¹ E. Solem skriver at «etter lappisk opfatning betegner øremerkningen eierforholdet», og at en merket rein er reineierens eiendom. Barnas eierskap av reinsdyr er ikke underlagt foreldrene.¹²² Beslutninger over egne dyr tas av den

¹¹⁷ Rdl. §§ 9,32

¹¹⁸ Ot.prp.nr.25 (2006-2007) s. 54

¹¹⁹ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 53

¹²⁰ Ravna (2019) s. 285-286 og Riseth (2014) s. 74 (referert i Ravna (2019) s. 285-286)

¹²¹ Prop. 77 S (2015-2016) s. 19

¹²² Solem (1970) s. 222

enkelte reineier. Siidaens sosiale, økonomiske og økologiske forhold kan imidlertid påvirke beslutningene.¹²³

K. M. Eira Buljo som inngikk i reindriftslovutvalget som en representant fra reindriften, foreslo i en særuttalelse at man skulle bruke samisk terminologi for reindriftslovens rettssubjekter. I følge K. M. Eira Buljo skilles det i en husholdning mellom reineiere som aktivt driver med reindrift, yngre reineiere, eldre reineiere med lang erfaring og de reineiere som bare har sytingsrein.¹²⁴ K. M. Eira Buljo foreslo f. eks. termen *oazodoalli* om en reineier over 16 år, som har minst 50 rein, og som driver med reindrift innenfor en husholdning.¹²⁵ I ordbøker er den norske oversettelsen av begrepet *boazodoalli* reindriftsutøver, hvorom begrepet *boazoeaiggát* er en reineier.¹²⁶ Begrepene reineier og reindriftsutøver har ulike betydninger i det samiske språk. Forskjellen mellom rollen til en *boazodoalli* og *boazoeaiggát* viser seg gjerne der det skal fattes beslutninger i siidaen. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 6.

Til nå er det blitt vist at reindriftsloven stiller krav om at reineieren må inngå i en siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel. I neste delkapittel vil de to rettssubjektene siidaandel og sideordnet rekrutteringsandel behandles.

4.2 Siidaandel og sideordnet rekrutteringsandel

Av reindriftslovens legaldefinisjon i § 10 første ledd følger det at en siidaandel er en enkeltperson eller en familiegruppe som sammen utøver reindrift. Det fremgår videre at siidaandelen må ledes av en siidaandelsleder, men lederskapet kan deles av to ektefeller, eventuelt to samboere, i fellesskap.¹²⁷ Endelig krever bestemmelsen at siidaandelen inngår i en siida. Selv om siidaandelen er en del av en siida, har Høyesterett lagt til grunn at retten til siidaandelen er en individuell rett for innehaveren av siidaandelen.¹²⁸

¹²³ NOU 2001:34 s. 267

¹²⁴ NOU 2001:35 s. 217

¹²⁵ Op.cit. s. 217

¹²⁶ Balto Romsdal (1997) s. 76

¹²⁷ Rdl. § 13. Samboerskap kan i enkelte tilfeller likestilles med ekteskap jf. Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 55

¹²⁸ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 52 jf. Rt-2006-1382 (Utsi-dommen) avsn. 42

Siidaandelsleder har myndighet til å bestemme hvem som kan ha rein i siidaandelen, men også hvor mange rein vedkommende kan ha.¹²⁹ I tilknytning til dette gjør departementet oppmerksom på at det ikke er en rettighet å ha rein i en siidaandel.¹³⁰

Sidemannen til subjektet siidaandel i reindrifftsloven er den sideordnede rekrutteringsandelen. Etter rdl. § 12 må en sideordnet rekrutteringsandel være tilknyttet en siidaandel, og det kreves avtale om siidaandelen skal overføres til lederen av den sideordnede rekrutteringsandelen innen syv år. De to enhetene må i denne perioden holde seg innenfor et felles fastsatt reintall for dem.¹³¹ Lederen av den sideordnede rekrutteringsandel skal som et utgangspunkt ha de samme plikter og rettigheter som en siidaandelsleder.¹³²

I den forrige reindrifftsloven av 1978 ble det som nå heter siidaandel betegnet som driftsenhet, men den nye betegnelsen ble valgt for å fremheve at enheten er en del av en siida.¹³³ I lovutvalget foreslo K. M. Eira Buljo at det samiske fagordet *ovttaskas boazodoalli* brukes om en enkelt reindrifftsutøver som har egen husholdning. Imens en familiedrift med felles husholdning inneholdende flere reineiere, ble den samiske termen *bearašdoallu* foreslått.¹³⁴ Eira Buljo mente at å konstruere sammen et begrep som ikke allerede eksisterte i det samiske språk, som f. eks begrepet siidaandel, skaper unødig forvirring. De allerede eksisterende samiske ordene var allerede en del av vokabularet til samisktalende personer.¹³⁵

Tradisjonelt har siidaen blitt delt inn i *báiki*, som kan oversettes til hushold.¹³⁶ E. Solem som har skrevet om samiske sedvaner, snakker ikke om hushold, men heller en familie som tilhører en siida. Det har imidlertid det samme innholdet.¹³⁷ Tradisjonelt har husholdet vært en separat enhet fra siidaen. Arbeidsoppgaver knyttet til vedlikehold av driftsutstyr, produksjon av klær, duodji ol. har blitt fordelt innenfor husholdet. Husholdet (husholdene) i en siida har i sin tur en felles forpliktelse overfor siidaen til å bidra med arbeidskraft.¹³⁸

¹²⁹ Rdl. § 10 annet ledd

¹³⁰ Ot.prp.nr. 25 (2006-2007) s. 55

¹³¹ Rdl. § 12 annet ledd

¹³² Rdl. § 12 annet ledd

¹³³ Ot.prp.nr. 25 (2006-2007) s. 55

¹³⁴ NOU 2001:35 s. 217

¹³⁵ Op.cit. s. 217

¹³⁶ Ravna (2019) s. 285-286 og Riseth (2014) s. 74 (referert i Ravna (2019) s. 285-286)

¹³⁷ Solem (1970) s. 184-185

¹³⁸ Solem (1970) s. 184-185, Sara (2001) s. 85-88

Ettersom siidaandelen må være en del av en siida ville en naturlig overgang vært å studere siidaen som subjekt nå. Siidaen vil imidlertid studeres mer inngående i kapittel 5. Før dette vil det vil regionale reinbeitedistriktet behandles kort.

4.3 Reinbeitedistriktet

Reinbeitedistriktet er ikke et av elementene som hører under den sedvanemessige organisering av reindriften som J. Å Riseth presenterer.¹³⁹ Det følger imidlertid av rdl. § 42 at de geografiske grensene mellom de ulike distriktene bør søke å følge de naturlige, sedvanemessige grensene i beitelandet. Her nevnes det at Ø. Ravna tilføyer beitelandet til den sedvanemessige organiseringen, begrunnet i reindriftenes nære forhold slekts-landområdene.¹⁴⁰

Et distrikt skal ha et styre, og styret har blant annet i oppgave å representere distriktets interesser.¹⁴¹ Distriktet har også et årsmøte som skal gi uttalelser til styrets forslag, samt andre saker knyttet til blant annet økonomi og økologiske ressurser.¹⁴²

Et såkalt idealdistrikt inneholder alle årstidsbeitene, et såkalt helårsdistrikt.¹⁴³

Landbruksdirektoratet omtaler et helårsdistrikt som et distrikt som inneholder både høst, vår, sommer og -vinterbeite. Et eksempel på et slikt distrikt, er Kárášjoga oarjjabealli, distrikt 16.

¹⁴⁴ I dette distrikt som inneholder flere sommersiidaer, skal distriktet ha et eget distriktsstyre, og i tillegg skal hver sommersiida ha et eget styre, eventuelt en kontaktperson.¹⁴⁵ Distriktsstyret skal i utgangspunktet bestå av en representant fra hver sommersiida.¹⁴⁶ Det er tilfelle i Kárášjoga oarjjabealli.¹⁴⁷

Flere reinbeitedistrikt i tidligere Finnmark fylke har bare én sommersiida.¹⁴⁸ I distriktene som bare har én sommersiida vil reglene om opprettelse av siidastyret være annerledes enn ved distrikt som har flere sommersiidaer. I korte trekk innebærer det at sommersiidaen er pliktig til å opprette et styre, og at styret i sommersiidaen og distriktet er samme enhet.¹⁴⁹ Til tross

¹³⁹ Riseth (2014) s. 74 (referert i Ravna (2019) s. 285-286)

¹⁴⁰ Ravna (2019) s. 285-286

¹⁴¹ Rdl. §§ 43 første ledd, 44 første ledd

¹⁴² Rdl. §§ 49, 50

¹⁴³ Rdl. 42 annet ledd, NOU 2001: 35 s. 163

¹⁴⁴ Landbruksdirektoratet (2016) s. 54-55

¹⁴⁵ Rdl. § 43 annet ledd

¹⁴⁶ Rdl. § 43 annet ledd

¹⁴⁷ Landbruksdirektoratet (2016) s. 54

¹⁴⁸ Landbruksdirektoratet (2019 des.) s. 30 flg. Og s. 40 flg.

¹⁴⁹ Rdl. §§ 43 femte ledd, 52

for at et distrikt sammenfaller med en sommersiida, er det ikke dermed sagt at distriktet automatisk overtar siidaens oppgaver i en reduksjonsprosess. Det har å gjøre med at subjektet «siidaen» også kan være en vintersiida. I neste kapittel skal siidaen som subjekt studeres nærmere, derunder skillet mellom sommer og vintersiida.

4.4 Oppsummering av kapitlet

Det forutsettes av reindriftslovens oppbygning at reineieren tilhører en siidaandel, siidaandelen inngår i en siida og siidaen er en del av et distrikt. Selv om reinbeitedistriktet er det ytterste subjektet i organiseringen av reindriften, har imidlertid ikke reinbeitedistriktet den øverste myndigheten i reindriften organisering. Reinbeitedistriktet skal ivareta distriktets felles interesser, men hvert subjekt utgjør øverste myndighet innenfor hvert sitt myndighetsområde. Eksempelvis vil en siidaandelsleder være øverste myndighet hva gjelder reintallet og medlemmer i andelen, og en reineier er suveren hva gjelder beslutninger over egne dyr.

5 Siidaen som subjekt for reintallsreduksjon

Siidaen er gitt myndighet til å vedta reduksjonsplan. Men hva er en siida, hva er forskjellen på en sommer- og vintersiida, hvilke organer har siidaen, og kan et organ vedta en reduksjonsplan? Dette kapitlet behandler disse spørsmålene.

5.1 Hva er en siida?

Siidaen er en tradisjonell samisk organisasjonsform innenfor reindriften. Siidasystemet har solid forankring i samisk kultur, og utgjør på sett og vis en grunnstein i reindriften interne organisering.¹⁵⁰ I den tradisjonelle organiseringen av reindriften har siidaen utgjort en gjete- og vokte allianse mellom to eller flere hushold.¹⁵¹ Inntil en revisjon av 1978-loven i 1996 hadde ikke siidaen en formell plass i lovgivningen.¹⁵² I utarbeidelsen av gjeldende reindriftslov hadde både lovgiverutvalget og departementet til hensikt å gjøre siidaen til et tydelig rettssubjekt i loven.¹⁵³ Rdl. § 51 inneholder en legaldefinisjon av siidaen. Etter

¹⁵⁰ NOU 2001:35 s. 27

¹⁵¹ Solem (1970) s. 184, NOU 2001:35 s. 27

¹⁵² NOU 2001:35 s. 27 og Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 36

¹⁵³ NOU 2001:35 s. 91 og Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 36

bestemmelsen er en siida «en gruppe reineiere som utøver reindrift i fellesskap på bestemte arealer».

Høyesterett organiserer subjektene i reindriften etter hvilke rettigheter hvert rettssubjekt har, og subjektet siida er bærer av en kollektiv beiterett. Det innebærer at beiteretten tilkommer de som i fellesskap har utøvd bruk av et areal til reinbeite innenfor det samme geografisk avgrensede område.¹⁵⁴ Sett i sammenheng med rdl. § 60 tredje ledd, er det de som sammen er bærere av beiteretten som sammen skal bestemme hvordan en reintallsreduksjon i siidaen skal skje.

Siidaen er ikke bare knyttet til et bestemt område, men etter lovens ordlyd og av forarbeider, er det også et arbeidsfellesskap.¹⁵⁵ Medlemmene i siidaen har dermed en relasjon til hverandre både som kollegaer, og som brukere av det/de samme beiteområdet/beiteområdene. Av N. A. Oskal og M. N. Saras undersøkelser i NOU 2001:34 Samiske sedvaner og rettsoppfatninger fremgår at de som tilhører samme siida defineres som *siidaguoibmi* overfor hverandre.¹⁵⁶ Parallellen i det norske språk er trolig siida-partner.¹⁵⁷

Fellesskapet i siidaen kjennetegnes ofte av at medlemmene er i slekt med hverandre.¹⁵⁸ Det må bemerkes at dette ikke alltid er tilfelle. Det forstås av lovforarbeidene, samt dens henvisninger til E. Solems bok lappiske rettsstudier der det fremgår, at tilhørigheten til reinbeitefellesskapet og siidaen gjerne går i arv.¹⁵⁹ Sammensetningen av personer varierer når slektsforhold er i endring. LMD-gruppen forklarer at: «Slike endringer skjer i hovedsak som følge av endringer i nære relasjoner, slik som fødsel, ekteskap og overdragelse av driftsenheter mellom slektninger.»¹⁶⁰

Siidaen er en fleksibel organisasjonsform, og det innebærer blant annet at antall medlemmer i en sommersiida og vintersiida kan være skiftende fra år til år. Klimaet og beiteforhold påvirker reindriften, og gjør at siidaen som organisasjonsform behøver å tilpasse seg dette.¹⁶¹ I LMD-rapporten fremgår det at normalt sett er vet man hele tiden hvem som inngår i hver

¹⁵⁴ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 51

¹⁵⁵ NOU 2001: 35 s. 27

¹⁵⁶ NOU 2001:34 s. 282

¹⁵⁷ Balto Romsdal (1997) s. 71

¹⁵⁸ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 36

¹⁵⁹ NOU 2001: 35 s. 94, Solem (1970) s. 190

¹⁶⁰ Landbruks- og matdepartementet (2006) s. 10

¹⁶¹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 36

enkelt siida, men «siidaens fleksibilitet innebærer likevel at man ikke kan være helt sikker på at de opplysningene (om medlemsforholdet) som Reindriftsforvaltningen har, til enhver tid er riktige.»¹⁶² Dersom disse momentene tas med i betraktning ved tolkning av rdl. § 60 tredje ledd, kan det se ut som at hvem som skal forberede og hvem som er pliktig til å følge en reintallsreduksjon vil kunne variere ut ifra ulike forhold, som klima og beiteforhold.

Siidaens behov for arbeidskapasitet varierer, og siidaens medlemmer kan ha ulike arbeidsroller. I høysesonger som f. eks ved merking og slakting av rein er det behov for mange folk som kan bidra til driften. Motsatt i lavsesonger vil behovet for arbeidskraft være mindre, men hele året kan utfordringer og hendelser medføre at det er behov for at personell igjen øker.¹⁶³

Av LMD-gruppens rapport, samt av E. Solems undersøkelser fremkommer det at det tidligere ikke har vært et vanlig kjennetegn at siidaens familiegrupper forholder seg til hverandres økonomi.¹⁶⁴ Det kan imidlertid se ut som at medlemmene i en siida, etter siidaens inntreden i reindriftsloven av 2007, har fått en økonomisk relasjon til hverandre. Av rdl. §§ 55 og 53 følger det at årsmøte i siidaen kan velge å opprette en siidakasse som forvaltes av kontaktpersonen.¹⁶⁵

K. M Eira Buljo som representant for lovutvalget har uttalt at reineiere oppfatter reinsdyrene som ens personlige formue.¹⁶⁶ Det fremgår også forutsetningsvis av E. Solems bok om lappiske rettsstudier.¹⁶⁷ Dersom man taler om reinsdyr som formuesverdier, er eierskap av reinsdyr i samme siida implisitt eierskap av formuesverdier innenfor samme enhet. Det må bety at reduksjon av siidaens reintall innebærer en endring av siidaens samlede økonomi. På bakgrunn av tolkningen innebærer rdl. § 60 tredje ledd at familiegruppene i en siida i en reduksjonsprosess må forholde seg til hverandres økonomi. Dette er i så tilfelle en endring i forhold til hvordan det var tidligere. Som det fremgår ovenfor, blandet familiene seg ikke inn i hverandres økonomi.

¹⁶² Landbruks- og matdepartementet (2006) s. 25

¹⁶³ Op.cit. s. 8

¹⁶⁴ Solem (1970) s. 185 Landbruks- og matdepartementet (2006) S. 9

¹⁶⁵ Rdl. § 55 første ledd annet punktum, 53 annet ledd

¹⁶⁶ NOU 2001:35 s. 216

¹⁶⁷ Solem (1970) s. 181-185

5.2 Sommersiida og vintersiida

Rdl. § 51 skiller som sagt mellom sommersiida og vintersiida. Spørsmålet er hva som er forskjellen mellom en sommersiida og vintersiida, og hvilken betydning forskjellene får i en reduksjonsprosess.

I hjemmelen for reintallsreduksjoner, rdl. § 60 tredje ledd er begrepet «siida» anvendt.¹⁶⁸ Både sommersiidaen og vintersiidaen må anses å være inkludert i ordlyden. Til støtte for denne ordlydsforståelsen, vises det igjen til rdl. § 60. Bestemmelsen sier at reintallet skal reduseres ned til siidaens øvre reintall fastsatt etter enten første eller annet ledd.¹⁶⁹ Dette vil da bety at en reintallsreduksjon skjer med utgangspunkt i sommersiidaens øvre reintall, men kan også gjøres med hensyn til en vintersiida eller til andre grupperingers reintall.¹⁷⁰

Ved beskrivelse av hvilket subjekt som skal utarbeide reduksjonsplan, står begrepet «siidaen» i entall. Formuleringen tyder på at dersom f. eks sommersiidaen har et reintall som er overskredet, så er det den samme sommersiidaen som alene skal utarbeide en reduksjonsplan.

For å vite hvordan forskjellen mellom en sommersiida og vintersiida får betydning i en reintallsreduksjon, bør det avklares nærmere hva som utgjør forskjellene. En sommersiida defineres i § 51 som de som utøver «reindrift i hovedsak på sommer- og høstbeiteområdene». Det er altså en siida som beskrevet i delkapittel 5.1, men at deling av beitearealet og arbeidsfellesskapet er avgrenset til sommersesongen. Underforstått av begrepet «i hovedsak» kan tidsrommet for en sommersiida være fleksibelt og ikke knyttet til bestemte datoer. Sommersiidaen skal avholde egne årsmøter og ha et kontaktorgan i form av et styre eller kontaktperson, se delkapittel 5.3. Ettersom masteroppgaven er geografisk avgrenset til tidligere Finnmark fylke, nevnes det også at den vanlige betegnelsen for sommersiida i dette området er *geasseorohat*.¹⁷¹

Ved avslutning av sommer og høst sesongen, starter reindriftstøverne i tidligere Finnmark fylke ofte på en lang flytting til vinter- og vårbeitene.¹⁷² I legaldefinisjonen defineres vintersiidaen likt som sommersiidaen, men en forskjell er at vintersiidaen er tilknyttet vinter- og vårbeiteområdene. Vintersiidaen er imidlertid ikke tildelt de samme organisatoriske

¹⁶⁸ Rdl. § 60 tredje ledd første punktum

¹⁶⁹ Rdl. § 60 tredje ledd første punktum

¹⁷⁰ Rdl. § 60 tredje ledd jf. § 60 første eller annet ledd.

¹⁷¹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 66-67

¹⁷² NOU 2001:35 s. 22

oppgavene som sommersiidaen. En vintersiida kan likevel kreve at styrevervet i distriktets styre kan gå på omgang mellom vintersiidaene.¹⁷³

Reindrifftslovutvalget belyste i 2001 at det finnes forskjeller rundt praksisen mellom vintersiidaene. I Kautokeino-området fordelte medlemmene av sommersiidaen seg gjerne i mindre grupper på vinteren som dannet vintersiidaer. De tilhørte likevel den samme sommersiidaen. I Karasjok kunne det være annerledes. Medlemmene som tilhørte samme vintersiida tilhørte ikke samme sommersiida. I den sistnevnte type organiseringen bør styrevervet etter lovutvalgets syn gå på omgang mellom familiegrupper tilhørende samme sommersiida, i stedet for mellom vintersiidaene.¹⁷⁴

Det er ikke bare reindrifftsloven som skiller mellom sommer- og vintersiida, også i praksis forekommer det forskjeller. Til forskjell fra sommerbeitene som er frodige, kan reinens tilgang til beite variere vinterstid. Utøverne må passe på at dyrene har tilgang til næring på vinterbeite.¹⁷⁵ Dette har sin grunn i at vinter- og vårbeiteområdene kan være dekket av harde snøoverflater og is. På vinterbeitene har voksne reinokser derfor en viktig funksjon. Voksne reinokser som er sterke nok til å grave, kommer ned til beitet. Gropene som de graver er en fordel for resten av flokken.¹⁷⁶

Selv om vinterbeitene utgjør de marginale beiteområdene ble sommersiidaen utgangspunktet for reintallsfastsettelse.¹⁷⁷ For det tilfelle at bruken av vinterbeite blir uforsvarlig kan det fastsettes et eget reintall for vintersiidaen/andre grupperinger.¹⁷⁸

Det kan imidlertid spørres om det også bør fastsettes et eget reintall for vintersiidaen/andre grupperinger der det er vanskelig å oppnå enighet i sommersiidaen. I lovutvalgets utredning fremgår et eksempel hvor det kreves enighet i sommersiidaen, men hvor det er vanskelig å oppnå. Lovutvalget forklarer at:

«I store sommersiidaer, eller i sommersiidaer der det er indre konflikter, kan slik enighet være vanskelig å oppnå. Den enkelte vintersiida, eventuelt annen gruppering

¹⁷³ Rdl. § 43

¹⁷⁴ NOU 2001:35 s. 96

¹⁷⁵ Op.cit. s. 22 og s. 24

¹⁷⁶ Sara (2001) s. 68-69.

¹⁷⁷ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 46

¹⁷⁸ Op.cit. s. 46

innenfor sommersiidaen, kan etablere nye siidaandeler ved enighet. Men dette forutsetter at det fastsettes et eget reintall for denne gruppen ...»¹⁷⁹

Forutsatt at vintersiidaen har fått fastsatt et øvre reintall separat fra sommersiidaen, kan andelslederne i vintersiidaen beslutte å etablere en ny siidaandel uavhengig av sommersiidaen. En tilsvarende løsning må kunne gjøres ved reintallsreduksjon, ved at vintersiidaen eller en annen gruppering ber om å få fastsatt et øvre reintall der sommersiidaen ikke kommer til enighet. Det tolkes dithen at da har vintersiidaene eller grupperingene adgang til å utarbeide separate reduksjonsplaner.

5.3 Siidaens vedtaksorganer og kontaktorganer

Reindriftsloven har gitt sommersiidaen ulike siidaorganer, med ulike lovbestemte funksjoner. De er enten vedtaksorgan eller kontaktorgan. Dette delkapitlet studerer hvilken funksjon siidaens årsmøte, styre og kontaktperson har i siidaen, derunder ved utarbeidelse av reduksjonsplan.

For det første skal sommersiidaen etter rdl. § 53 avholde et årsmøte, og det skal skje hvert år senest ved utgangen av mai måned. Av § 54 følger hvilke saker årsmøtet skal behandle. Utarbeidelse av reduksjonsplan inngår ikke som et punkt årsmøtet skal behandle. Det er heller ikke gitt en henvisning i § 60 tredje ledd til bestemmelsene. Dette tyder på at vedtak om reduksjonsplan ikke dermed sagt skal vedtas på et årsmøte. I vedtektsform kan det bestemmes at punkt fra distriktsårsmøtets saksliste også skal gjelde for siidaårsmøtet.¹⁸⁰ Ettersom distriktet ikke er subjektet for reintallsreduksjon, er naturligvis ikke reduksjon et av punktene på distriktsårsmøtets saksliste.¹⁸¹

For det andre må sommersiidaens årsmøte ta stilling til om det skal tilsettes et siidastyre etter rdl. § 52. For det tilfelle at distriktet er sammenfallende med siidaen, må det velges et styre.¹⁸² I motsetning til distriktsstyret, fremgår det ikke av loven hvilke formaliteter som stilles til siidastyret. Reindriftslovutvalget foreslo regler om hvordan styret skulle settes sammen. Det ble blant annet foreslått at styret skal bestå av mellom 2-7 medlemmer. Et annet forslag var at vintersiidaer kunne kreve representasjon i styret.¹⁸³ Departementet sluttet seg ikke til

¹⁷⁹ NOU 2001:35 s. 178

¹⁸⁰ Rdl. §§ 18, 54 annet ledd

¹⁸¹ Rdl. § 50

¹⁸² Rdl. § 42 femte ledd

¹⁸³ NOU 2001:35 s. 172

forslagene vedrørende regulering av styret. Begrunnelsen var en intensjon om at siidaen skulle ha frihet til selv å bestemme hvordan styret skal settes sammen.¹⁸⁴

Myndighetsområdet for siidaens styre er etter rdl. § 52 forvaltning av siidaens anlegg, f. eks slakteanlegg, samt tilrettelegging av felles virksomhet. Med felles virksomhet menes de oppgaver som gjøres om sommeren som merking, slakting o.l.¹⁸⁵ Det synes ikke å være utarbeidelse av reduksjonsplan. Til sist, departementet fremhever at styret i tillegg er et kontaktorgan for siidaen som skal ta imot henvendelser ol.¹⁸⁶

Den tredje typen siidaorgan er kontaktpersonen. Etter rdl. § 53 annet ledd er en sommersiida som ikke har et styre pliktet til å ha en kontaktperson. Kontaktpersonen har ansvar for å innkalle til årsmøte,¹⁸⁷ men også ansvar i forbindelse med avvikling av siidaandel.¹⁸⁸ Årsmøte i siidaen kan også bestemme at kontaktpersonen kan ha ansvaret for siidakassen jf. rdl. § 55.

Styret eller kontaktpersonen som representerer siidaen utad er kontaktorgan ved kommunikasjon mellom distriktsstyret, myndigheter og siidaen.¹⁸⁹ Styret eller kontaktpersonen er trolig det organet som må fremlegge en reduksjonsplan til myndighetene.

Det er til nå vist at det fremgår av reindriftsloven at siidaens årsmøte, styre og kontaktperson kan handle på vegne av siidaen innenfor organenes myndighetsområde. I neste delkapittel studeres hvorvidt de kan ha myndighet til å vedta reduksjonsplan på vegne av siidaen.

5.4 Kan et organ utarbeide en reduksjonsplan?

I forrige delkapittel er det blitt vist at sommersiidaens styre eller en kontaktperson har funksjon som kontaktorgan. Styret har i tillegg, i likhet med årsmøtet funksjon som vedtaksorganer innenfor sine myndighetsområder. Dette delkapitlet undersøker om et av siidaens (distriktets, i tilfelle sommersiidaen sammenfaller med distriktet) vedtaksorganer kan vedta en reduksjonsplan på vegne av siidaen?

Høyesterett har i sak HR-2019-2395-A (Anti-dommen) fastslått hva som er gjeldende rett hva gjelder dette spørsmålet. Hovedproblemstillinga i saken var om distriktsstyret i

¹⁸⁴ Ot prp.nr. 25. (2006-2007) s. 68

¹⁸⁵ Op.cit. s. 68

¹⁸⁶ Op.cit. s. 68

¹⁸⁷ Rdl. § 53 annet ledd

¹⁸⁸ Rdl. § 16 første ledd

¹⁸⁹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 67

reinbeitedistrikt 13 i tidligere Finnmark fylke, kunne fastsette et øvre reintall for hver siidaandel i reduksjonøyemed. For å besvare problemstillinga tolket Høyesterett rekkevidden av rdl. § 60 fjerde ledd, og dens forhold til rdl. § 60 tredje ledd. Dommen ble avsagt med dissens, og uenigheten knyttet seg blant annet til om tredje ledd er en uttømmende reintallsreduksjonshjemmel.

Distriktet var sammenfallende med sommersiidaen, og distriktsstyret hadde ansvar for flere av de organisatoriske oppgaver. Distriktets øvre reintall på 10 000 dyr var oversteget, og det var derfor utarbeidet en reduksjonsplan. P. N. O. Anti saksøkte distriktet med påstand om at reduksjonsplanen, som var inntatt i distriktets bruksregler var ugyldig. Distriktsstyret hadde adgang til å fastsette et øvre reintall, men spørsmålet var om distriktsstyret også kunne utarbeide en reduksjonsplan.

Med henvisning til både Reindriftslovutvalgets og departementets særmerknader om reintallsfastsettelse på siidaandelsnivå påpeker førstvoterende at rdl. § 60 fjerde ledd ikke er ment å være en reduksjonsbestemmelse. Bestemmelsen er heller et virkemiddel ved etablering av siidaandeler.¹⁹⁰ På bakgrunn av dette uttaler førstvoterende at:

«Oppsummert er det mitt syn at reindriftsloven § 60 fjerde ledd ikke kan tolkes slik at den gir distriktsstyret myndighet til å treffe bindende flertallsvedtak om fastsettelse av øvre reintall per siidaandel som ledd i en reduksjonsprosess. De hensyn som ligger bak valget av modell for reintallsreduksjon i § 60 tredje ledd, innebærer at denne bestemmelsen må anses uttømmende for så vidt gjelder adgangen til å treffe ensidig bindende vedtak om reintallsreduksjon»¹⁹¹

De hensyn som førstvoterende viser til vil bli omtalt i kapittel 6 i masteroppgaven. Av uttalelsen kan det utledes at det bare er tredje ledd som gir tilstrekkelig hjemmel til at det kan gjennomføres en reduksjon. Ettersom det er siidaen, og ikke distriktsstyret som har myndighet til å utarbeide reduksjonsplan etter rdl. § 60 tredje ledd, hadde således ikke distriktsstyret adgang til å vedta en reduksjonsplan. Det innebærer at distriktsstyret har adgang til å fastsette

¹⁹⁰ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 70-76, NOU 2001:35 s. 110-11 og s. 179, Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 69

¹⁹¹ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 88

et øvre reintall per siidaandel, men ikke dersom denne fastsettelsen i realiteten blir en reduksjonsplan.

Et styre er imidlertid ikke avskåret fra å vedta reduksjonsplan på vegne av siidaen. I avsnitt 87 i dommen uttaler førstevoterende at:

«... I tillegg er det for meg sentralt at vedtak om reintallsfastsettelse som ledd i en reduksjonsprosess vil ha store konsekvenser for den enkelte reineier. Etter mitt syn må det derfor kreves et klart rettsgrunnlag for vedtaksorganet, enten i form av avtale med reindriftsutøveren eller – i mangel av enighet – i form av et tilstrekkelig klart grunnlag i loven ...»

Anti-dommen innebærer at vilkåret for at et annet vedtaksorgan enn Reindrifststyret eller subjektet siidaen skal kunne handle på vegne av reindriftsutøverne, er at organets kompetanse bygger på en avtale. I kapittel 6 studeres og drøftes f.ø. om det kreves enstemmighet blant «siidaandeler» i en siida om en reduksjonsplan.

I dommen skriver førstevoterende at det er «reindriftsutøveren», og ikke «siidaandel», som skal inngå avtale. Førstvoterendes ordbruk synes å innebære at det er det førstnevnte subjektet som må tegne en fullmakt. Det skulle innebære at den personelle kompetansen i reduksjonssaker ikke kan gis til styret uten at hver enkelt reindriftsutøver har godkjent det.

Det kan stilles spørsmål hvordan begrepet reindriftsutøver skal defineres. Det fremgår verken av dommen eller loven. På den ene siden kan førstvoterende mene alle siidaens reineiere. På den andre siden kan bruken av begrepet være et bevisst valg, og sikter til voksne reineiere, eller reineiere som har reindrift som levevei. Eller sagt med samiske begrepene, om det menes en *boazoeaiggát* eller en *boazodoalli*.

Med grunn i dommen, kan det tolkes dithen at siidaens/distriktets årsmøte ikke har myndighet til å binde siidaen uten samtykke fra siidaens reindriftsutøvere. P. N. O. Anti hadde ikke deltatt på distriktets (siidaens) årsmøte der styrets forslag til reduksjonsplan var blitt fremlagt. Utkastet var sendt ut til siidaandelslederne i forkant av møtet. Vedtaket ble enstemmig vedtatt

blant de fremmøtte på møtet.¹⁹² Det kan tyde på at det også kreves avtale på forhånd fra samtlige reindrifstutøvere dersom det på årsmøte skal vedtas en reduksjonsplan.

I samme høyesterettsdom skriver førstvoterende at «de sedvanemessige forholdene» mellom rettssubjektene er uavklart. Hun antyder dermed å at det kan eksistere samiske sedvaner vedrørende forholdet mellom reindrifstutøverne som kan ha betydning for denne problemstillinga.¹⁹³ Partene i saken viste ikke til noen samiske sedvaner på området og dermed hadde ikke domstolen anledning til å ta stilling til eventuelle sånne. Uttalelsen kan føies å styrke formålet med denne masteroppgaven hvilken som sagt bl. a. er å studere spørsmål om reduksjonsplanen i forhold til samisk rett. I neste avsnitt behandles spørsmål knyttet til samisk rett med relevans for masteroppgavens tema.

5.5 Tradisjonelle normer om hvem som kan ta beslutning på vegne av siidaen

Høyesterett har hintet om at det kan eksistere samisk rett knyttet til problemstillinga. Det leder oss over til spørsmålet; kan samisk rett tilsi at en leder, eller andre (innenfor siidaen) kan ta en beslutning på vegne av siidaen? I dette avsnittet undersøkes om det kan tenkes å være tilfelle, med grunn i litteratur om samisk rett og intervjuer blant 3 reindrifstutøvere i Finnmark (informantene A, B og C). Studien har ikke som mål å slå fast om det foreligger sedvaner/ tradisjonelle normer på feltet, men i stedet belyse hva som taler for og imot at det kan være tilfellet.

Den eldste litteraturen på feltet som jeg viser til er E. Solems bok Lappiske rettsstudier fra 1933. Solem undersøkte samisk rett under sin tid som sorenskriver i Tana.¹⁹⁴ Det er allerede henvist til hans studier tidligere i teksten. Et av temaene han skriver om er sedvaner blant reindriftssamer i tidligere Finnmark fylke. Om siida-lederen skriver Solem:

«Hver sii`da har sin leder- ised...» «... Det som skaffer autoriteten, er erfaring og dyktighet i rendriften og det tilstrekkelige antall ren.»¹⁹⁵

Det er altså kunnskapen som *ised* sitter inne med, og personens reintall som legitimerer vedkommendes rolle som leder. Ifølge E. Solem har denne personen i kraft av å være *ised*,

¹⁹² HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 5

¹⁹³ Op.cit. avsn. 85

¹⁹⁴ Solem (1970) Forord til boka

¹⁹⁵ Solem (1970) s. 185

myndighet til å sette opp arbeidsvakter til de enkelte siidamedlemmene i forbindelse med gjeting.¹⁹⁶ Videre har denne personen myndighet til å styre over når siidaen skal flytte mellom ulike beiteområder, f. eks fra sommer til vinterbeite.¹⁹⁷ I tillegg til selve sii`da-forholdet, har *ised* i enkelte tilfeller også myndighet til å bedømme interne konflikter i siidaen.¹⁹⁸

Det vil også vises til en artikkel skrevet av sosialantropolog, professor og tidligere æresdoktor ved Universitetet i Tromsø, R.Paine.¹⁹⁹ I hans artikkel fra 1970, har han også omtalt en såkalt *ised*. En *ised* blir beskrevet slik:

«The husbander is called *ised*, and this is the only term of superordination in the culture»²⁰⁰

I følge R. Paine er altså en *ised* den eneste personen i reindriften som kan ha en overordnet status. Til forskjell fra E. Solem beskriver R. Paine *ised* som et familieoverhode, han er en gift mann med eget hushold.²⁰¹ I samspill med andre *ised* opererer en *ised* ikke som en leder, men som en likeverdig partner i siidaen, en såkalt *guoibmi*. Hvor stor flokk eller formue en *ised* har er ikke av betydning. Det avgjørende er hvilken erfaring og kunnskap *ised* sitter inne med.²⁰²

M. N. Sara kommenterer i sin bok fra 1999, som baserer seg på hans hovedfagsoppgave, bruken av begrepet *ised*. Han skriver at i samisk språk har begrepet *isit* tre ulike betydninger. Det kan bety en mannlig leder av siidaen eller et hushold, men begrepet knyttes også til eierskap av reinsdyr. Begrepet *eamit* gjelder tilsvarende for en kvinne.²⁰³ Begrepsparene *Isit/Eamit* knytter seg til hvem som kan ta beslutning over et dyr, hushold eller en siida.²⁰⁴ Dette fremgår også av M. N. Sara og N. A. Oskals undersøkelser i NOU 2001:34.²⁰⁵

Til sist skal jeg presentere hva intervjuene som jeg har foretatt knyttet til dette spørsmålet formidler. Informant A ga et eksempel på en beslutning som tas innad i siidaen. Eksemplet

¹⁹⁶ Op.cit. s. 185

¹⁹⁷ Op.cit. s. 186

¹⁹⁸ Op.cit. s. 187

¹⁹⁹ UiT Norges arktiske universitet (2010)

²⁰⁰ Paine (1970) s. 54

²⁰¹ Op.cit. s. 55

²⁰² Op.cit. s. 55

²⁰³ Sara (2001) s. 83-85

²⁰⁴ Op.cit. s. 84

²⁰⁵ NOU 2001:34 s. 279-280

knyttet seg til når siidaen skal avgjøre hvilket slakteri siidaen skal levere til, og i eksemplet forklares hvem som kan ta beslutningen. Slik demonstrerer informant A en felles beslutning i siidaen:

«Da har man siidamøte, før samlingen av rein begynner. Da går alle andelsinnhaverne sammen, ikke reineierne ...»²⁰⁶

Informantens svar tyder på å være sammenfallende med R. Paines beskrivelse av *ised*. Informanten bruker imidlertid begrepet «andelsinnhaverne». «Andelsinnhaverne» kan ta beslutninger på vegne av siidaen i fellesskap, ikke alene. En beslutning som ikke felles for siidaen, men for siidaandelen tas av siidaandelsleder. Informant As forklaring er følgende:

«Hvis jeg får beskjed fra siidaandelsleder at jeg må slakte, da gjør jeg jo det.»²⁰⁷

Jeg tolker uttalelsen slik at informanten oppfatter at siidaandelsleder har øverste ledermyndighet i siidaandelen, men ikke i siidaen. Informant C gir en annen uttalelse om dette:

«... Jeg vet ikke om de 4 bare kan sitte på en plass å bestemme. Men til syvende og sist jobber de for det beste for alle.»²⁰⁸

Jeg tolker informant Cs svar dithen at en forutsetning for at noen skal ha myndighet til å ta avgjørelser på vegne av siidaen er at de har legitimitet til dette. Informant B uttalte i sin tur at det varierer om noen har adgang til å ta en beslutning på vegne av siidaen, men utdypet ikke dette nærmere.²⁰⁹

På bakgrunn av de noe forskjellige uttalelsene både i litteratur, men også i intervjuene, bør det trolig oppklares i den enkelte siida hva som er felles oppfatning om hvem som kan ta avgjørelser, derunder avgjørelse om reduksjonsplan på vegne av de andre reineierne.

5.6 Oppsummering av kapitlet

En siida er en tradisjonell organisasjonsform i reindriften, men også et rettssubjekt etter reindriftsloven. Utgangspunktet er at en sommersiida skal utarbeide en reduksjonsplan, men

²⁰⁶ Intervju med informant A, dato: 28.02.2020

²⁰⁷ Op.cit.

²⁰⁸ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

²⁰⁹ Intervju med informant B, dato: 29.02.2020

vintersiidaene kan i enkelte tilfeller utarbeide reduksjonsplaner. Reindriftsloven krever at sommersiidaen skal avholde årsmøter, og i tillegg ha et styre eller en kontaktperson. For det tilfelle at et styre, men kanskje også årsmøte, skal ha myndighet til å vedta reduksjonsplan kreves avtale med siidaens reindriftsutøvere. I dette delkapitlet er det studert hvorvidt kan eksistere tradisjonelle normer. Det er antydninger til at de personer i siidaen som går under betegnelsen *ised/isit/eamit* (og kanskje også siidaandelsleder) i siidaen har en overordnet status i siidaen overfor andre reineiere.

6 Hvordan skal reduksjonsplanen utarbeides?

Til nå har vi sett at siidaen, men også et vedtaksorgan på vegne av siidaen kan utarbeide reduksjonsplan. Hvor lang tid har siidaen eller et vedtaksorgan på å utarbeide en reduksjonsplan? Hvilke saksbehandlingsregler må et styre eller årsmøte følge dersom de skal utarbeide reduksjonsplan? Skal siidaen også følge disse reglene ved utarbeidelse av reduksjonsplan, eller finnes det andre regler? Disse spørsmålene vil bli behandlet i dette kapitlet.

6.1 Tidsfrist

Reindriftsloven stiller krav om overholdelse av tidsfrister både ved utarbeidelse og gjennomføring av reduksjonsplan. Dette delkapittelet studerer tidsfristen i forhold til utarbeidelse av plan. Av Rdl. § 60 tredje ledd siste punktum fremgår at: «Det skal settes frister for utarbeidelse av plan». Det må bety at fremgangsmåten ved utarbeidelse av reduksjonsplan bør være effektiv.

Det kan stilles spørsmål om hvem som skal fastsette tidsfristene, og hvor lang tidsfrist siidaen har ved utarbeidelse av plan. Ordlyden synes ikke å gi svar på dette.²¹⁰ Departementet uttaler om tidsfrister kun følgende:

«Hvis det ikke utarbeides slike reduksjonsplaner og foretas reintallsreduksjon innen gitte tidsfrister, skal lovens bestemmelser om forholdsmessig reduksjon benyttes.»²¹¹

De to rettskildene gir ikke et svar på hvem som skal fastsette tidsfristene, men kan det være sånn at det er siidaen og Reindriftsstyret som i fellesskap skal komme til enighet om

²¹⁰ Se også en lignende tolkning av ordlyden i Gausala (2018) note 244

²¹¹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) s. 46-47

tidsfristen? Departementets bemerkning synes å indikere at tidsfristene er ment som et instrument for å markere skjæringspunktet mellom den interne og forholdsmessige reintallsreduksjonen. Tidsfristene gir altså veiledning for når Reindriftsstyret har anledning til å fatte vedtak om reduksjon på siidaandelsnivå. Det må bety at det viktige er ikke hvem som fastsetter tidsfristene. Hensikten med å ha en tidsfrist må være at både siidaen og Reindriftsstyret har en dato å forholde seg til.

I tilfelle Reindriftsstyret, som er et statlig forvaltningsorgan, fastsetter tidsfristene, må det gjøres etter forvaltningslovens saksbehandlingsregler.²¹² En tidsfrist fastsatt av et statlig forvaltningsorgan kan ikke begynne å løpe før det er sendt ut forhåndsvarsel til de berørte.²¹³ Av faktumet i Sara-dommen følger det at siidaen hadde et tidsrom på ca. 8 uker til å utarbeide en reduksjonsplan.²¹⁴

Det er nå blitt vist at rdl. § 60 tredje ledd krever at utarbeidelsen av reduksjonsplan skjer innenfor en gitt tidsfrist. Før det studeres hvilke krav som stilles til utarbeidelse av reduksjonsplan i siidaen som fremgår av uskreven rett, vil det i det i neste delkapitlet studeres lovens saksbehandlingsregler for siidastyret og siidaårsmøtet.

6.2 Krav til styrets og årsmøtets beslutninger

I kapittel 5 ble det vist at et styre og årsmøte kan ha adgang til å utarbeide reduksjonsplan etter avtale. Her vil det kort gjennomgå hvilke regler som gjelder ved gjennomføring av siidaens årsmøte, samt hvilke saksbehandlingsregler styret i siidaen (distriktets, i tilfelle sommersiidaen sammenfaller med distriktet) må følge.

Det er også annen grunn til å behandle saksbehandlingsreglene. Saksbehandlingsreglene synes å skulle ivareta hensynet til reineiernes rettssikkerhet.²¹⁵ En analogisk anvendelse av saksbehandlingsreglene kan tilsi at reglene bør følges uavhengig av hvilket organ eller subjekt som vedtar en reduksjonsplan.²¹⁶

²¹² Reindriftsstyret er et statlig organ jf. Fvl. § 1

²¹³ Fvl. § 16

²¹⁴ HR-2017-2428-A (Sara-dommen) avsn. 6

²¹⁵ Ot.prp.nr. 25. (2006-2007) s. 31

²¹⁶ Se nærmere om analogisk anvendelse av lovgivning i Skoghøy (2018) s. 63

Styrets medlemmer velges av årsmøtet, og dette gjelder både i sommersiidaen og i distriktet.²¹⁷ For sommersiidaen er det ikke bestemt når styret er beslutningsdyktig. For distriktsstyret er regelen i sin tur at styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er representert.²¹⁸ Distriktsstyret treffer vedtak med grunn i simpelt flertall.²¹⁹ Styrets leder har dobbeltstemme ved likt stemmetall.²²⁰

Årsmøtet i sommersiidaen og årsmøtet i distriktet har flere sammenfallende saksbehandlingsregler ved avstemninger. Etter rdl. §§ 54, 49 annet ledd har hver siidaandel fem stemmer. En sideordnet rekrutteringsandel har på sin side to stemmer. Ledere av siidaandeler må beholde minst én stemme hver, og to dersom andelen drives av to ektefeller.²²¹ Etter bestemmelsene har reineierne forslags og talerett, men ikke automatisk en stemmerett. En reineiernes stemmerett avhenger av om den får tildelt stemme(r) av siidaandelsleder(e). Da det ikke er opplyst i lov eller forarbeider hvorvidt årsmøte treffer beslutning i flertall eller ved enstemmighet, bør dette trolig oppklares på forhånd av møtet.

For distriktets årsmøte gjelder også andre regler, som f. eks protokollering.²²² Det fremgår ikke av rdl. § 54 at sommersiidaens årsmøte er pliktet å følge dette. Her må det bemerkes at Landbruksdirektoratet i sine retningslinjer som omhandler tilskudd krever at det dokumenteres, enten i form av årsmøteprotokoll eller signatur at reduksjonsplanen har fått tilslutning fra siidaandelslederne.²²³

Opplistingen av reglene viser at vedtaksorganene har flere saksbehandlingsregler å rette seg etter. Ettersom det ikke er spesifisert i loven at siidaen må følge disse reglene ved utarbeidelse av reduksjonsplan, kan det være rom for bruk av tradisjonelle normer i reindriften/samisk rett. Dette behandles i delkapittel 6.4, men før det vil det ses hen til rettspraksis, de krav som Høyesterett stiller til utarbeidelse av en reduksjonsplan der det ikke er et vedtaksorgan som skal vedta planen.

²¹⁷ Rdl. §§ 52 annet punktum, 43 første, annet og tredje ledd

²¹⁸ Rdl. § 43 sjette ledd første punktum

²¹⁹ HR-2019-2395-A(Anti-dommen) avsn. 58 og HR-2017-2428-A (Sara-dommen) avsn. 37 jf. Rdl. §§ 58 og 53

²²⁰ Rdl. § 43 sjette ledd tredje punktum

²²¹ Rdl. §§ 54, 49 annet ledd

²²² Rdl. § 49

²²³ Landbruksdirektoratet (2019 des.) s. 9

6.3 Krav til siidaens beslutningsform

I dette delkapittelet undersøkes om det av rettspraksis kan fremgå hvordan en beslutning skal tas når det er siidaen selv som skal utarbeide en reduksjonsplan. I det følgende belyses hva som fremkommer av to høyesterettsdommer som er av relevans for spørsmålet.

6.3.1 HR-2017-2428-A

Den første Høyesterettsdommen av relevans for spørsmålet om hvilke krav som stilles til beslutningsformen ved en reduksjonsplan er HR-2017-2428-A (heretter omtalt som Sara-dommen). Hovedproblemstillinga gjaldt spørsmål om SP art. 27 og EMK P1-1, ikke gyldigheten av reduksjonsplan. Saken handler om et reinbeitedistrikt i Finnmark som ikke hadde gjennomført en intern reintallsreduksjon, og der de enkelte siidaandelene i distriktet ble pålagt å redusere flokken forholdsmessig. Det var ikke tilstrekkelig at fire av de seks siidaandelslederne hadde inngått en avtale om reduksjonsplan, slik som beskrevet i faktumet.²²⁴ Saksøkeren, Jovsset Ante Sara, måtte redusere ned til 75 dyr. Han la ned påstand om at Reindrifststyrets vedtak om tvungen reduksjon var ugyldig.

Et av argumentene bak påstanden var at Sara, som representerte en av de minste siidaandelene i distriktet, måtte skjermes fra forholdsmessig reduksjon. Han henviste til Reindrifstlovutvalgets forslag til reduksjonsmodellen, at siidaandeler (i etableringsfasen og) med under 200 dyr skal være unntatt fra forholdsmessig reduksjon. Argumentet førte ikke frem i Høyesterett. Førstevoterende uttalte i avsnitt 36 i dommen følgende:

«Når reintallet i siidaen overstiger det øvre antall som er fastsatt etter første ledd, er altså utgangspunktet at siidaen selv skal utarbeide en reduksjonsplan, se tredje ledd første punktum. Loven legger på denne måten opp til et lokalt selvstyre. Vedtak om reduksjon krever imidlertid enstemmighet, og i dette tilfellet klarte som nevnt ikke siidaandelene å komme til enighet ...»²²⁵

Selv om Høyesterett uttaler dette i sammenheng med avvisning av Saras argument, gir uttalelsen også en beskrivelse av krav til fremgangsmåten ved utarbeidelse av en reduksjonsplan. Vilkåret kan spaltes opp i to. For det første skal samtlige siidaandeler i

²²⁴ HR-2017-2428-A (Sara-dommen) avsn. 7

²²⁵ Op.cit. avsnitt 36

siidaen delta i utarbeidelsen av reduksjonsplanen. For det andre kreves det at beslutningen om en reduksjonsplan skal være enstemmig vedtatt blant siidaandelene.

Rettssetningen fra dommens avsnitt 36 ble f.ø. fulgt opp året etter i to dommer fra Hålogaland lagmannsrett, LH-2018-83717 og LH-2018-98926. Den førstnevnte dommen var forgjengeren til Anti-dommen, og den vil drøftes i neste delkapittel.

6.3.2 HR-2019-2395-A

Den andre høyesterettsdommen av relevans for spørsmålet som dette delkapittelet tar opp er den tidligere omtalte HR-2019-2395-A, Anti-dommen. Saken omhandler som nevnt gyldigheten av bruksregler inneholdende en reduksjonsplan. Høyesterett behandler ikke bare spørsmål om det er riktig subjekt som har utarbeidet reduksjonsplan, men gir også en interessant uttalelse vedrørende saksbehandlingsmåten:

«Konsekvensene av et vedtak om reintallsreduksjon for den enkelte reineier medfører, uavhengig av rettsgrunnlag, et behov for betryggende saksbehandlingsregler. Ved gjennomføring av vedtak om reintallsreduksjon etter § 60 tredje ledd er dette ivaretatt ved at vedtakskompetansen er lagt til Reindriftsstyret, som vil måtte treffe vedtak etter reglene i forvaltningsloven dersom det ikke oppnås enighet i siidaen om å gjennomføre en reduksjonsplan»²²⁶

For å ivareta rettssikkerheten er det altså kun to gyldige fremgangsmåter ved utarbeidelse av reintallsreduksjon. Det ene alternativet er gjennom en intern reduksjon, som må skje ved «enighet i siidaen». Det andre alternativet er gjennom vedtak om forholdsmessig reduksjon, som må skje etter forvaltningslovens saksbehandlingsregler.

Førstvoterende unnlater å presentere om det stilles andre formaliteter for at det skal kunne sies at det foreligger enighet i siidaen. Grunnen til at førstvoterende kommer til at utarbeidelsen må skje ved «enighet i siidaen», synes imidlertid å ligge i at en slik fremgangsmåte best ivaretar hensynet til et absolutt mindretallsvern og hensynet til siidaens selvstyre og medbestemmelsesrett. De to hensynene lå til grunn bak bestemmelsen.²²⁷ Med henvisning til

²²⁶ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 88

²²⁷ Op.cit. avsn. 78-80 og avsn. 88

de to hensynene forklarer hun at en reduksjon «basert på flertallsvedtak i distriktsstyret» vil undergrave de to hensynene.²²⁸

Denne gjennomgangen viser at det stilles strengere krav ved utarbeidelse av reduksjonsplan, enn hva distriktsstyrets saksbehandlingsregler krever ved vedtak i styret, men kanskje også strengere enn hva som kreves ved årsmøtet. Med en analogisk tolkning kan man muligens komme frem til at enighet i siidaen innebærer at både siidaandelslederne og lederne for sideordnet rekrutteringsandel bør ha stemmerett, og andre reineiere i alle fall bør ha tale og forslagsrett.

På bakgrunn av de to høyesterettsdommene er gjeldende rett at ved utarbeidelse av reduksjonsplan kreves enighet blant siidaandelene i siidaene. Med spørsmålet om hva som menes med «enighet» blant «siidaandelene» er fortsatt hengende i luften. I neste avsnitt drøftes hvorvidt tradisjonelle regler kan supplere rettssetningene til Høyesterett. I det neste delkapitlet vil det studeres tradisjonelle beslutning- og kommunikasjonsformer, inkludert drøfte hvorvidt de kan supplere rettssetningene til Høyesterett.

6.4 Tradisjonelle kommunikasjon- og beslutningsformer i siidaen

I dette avsnittet undersøkes om det kan eksistere samiske sedvaner eller tradisjonelle normer i reindriften som kan utfylle reglene om beslutningsformen ved utarbeidelse av reduksjonsplan, eller sagt på en annen måte, om det finnes tradisjonelle normer om hvordan en beslutning tas i siidaen. Det presiseres igjen at studien ikke har som mål å slå fast om det foreligger sedvaner på feltet, men i stedet belyse hva som taler for og imot at det kan være tilfellet.

6.4.1 Konsensusbasert beslutningsform

Kravet Høyesterett stiller til enighet i siidaen ved vedtak om reduksjonsplan, er kanskje ikke så ulik den tradisjonelle beslutningsformen i siidaen. Da Høyesterett ikke har forklart nærmere hva som menes med enighet i siidaen, vil det kanskje være aktuelt å se hen til tradisjonelle normer/ samisk rett.

I NOU 2001:34 om samiske sedvaner og rettsoppfatninger har både I. Nikolaisen Kuljok, M. N. Sara og N. A. Oskal presentert siidaens beslutningsform som konsensusbasert.²²⁹ I.

Nikolaisen Kuljok har undersøkt arkivene fra 1987-1997 på det tidligere Rettshjelpskontoret i

²²⁸ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 78-79

²²⁹ NOU 2001:34. s. 64 og s. 65

Indre Finnmark,²³⁰ og det tyder på at denne beslutningsformen var aktuell senest i dette tidsrommet reindriften i Indre Finnmark. I. Nikolaisen Kuljok utdyper ikke hva konsensusbasert beslutningsform innebærer, annet enn at det ved fravær av tilstedeværelse ikke medfører endring av en persons rettsstilling.²³¹

I følge M. N. Sara og N. Oskal kan de ulike beslutningene som tas i siidaen deles inn i to kategorier. De mindre avgrensede gjeterbeslutningene tas ofte av den enkelte reingjeter. Langsiktige, strategiske beslutninger i sin tur i konsensus mellom de som kan representere et hushold, *siidaguimmežat*.²³² Deres undersøkelser har blant annet støtte i R. Paines artikkel fra 1970.²³³ R. Paine studerte reindriften i Kautokeino på 50-tallet, se delkapittel 5.5, og det kan tyde på at reindriften i Finnmark har en lang tradisjon for konsensusbaserte beslutninger. I de to neste avsnittene diskuteres beslutningsformen med grunn i R. Paines artikkel.

Ifølge R. Paine tas det i siidaen kontinuerlige beslutninger, enten alene på gjeteoppdrag eller i fellesskap. Ad-hoc avgjørelser under gjeting blir gjerne tatt av en enkelt reingjeter.²³⁴ Denne typen beslutninger er gjenstand for debatt i fellesskap i siidaen, både i forkant og i etterkant av gjeting av flokken. Under diskusjonene opererer gjerne en eldre *siidaguoibmi* som rådgiver.²³⁵ R. Paine uttaler videre at et viktig poeng ved disse diskusjonene er at «herding tactics are discussed ad nauseam». Det som menes er at uforutsette hendelser oppstår, taktikken endres, og derfor fortsetter diskusjonene i det uendelige.²³⁶

I motsetning til ad-hoc avgjørelser som ofte må tas alene på gjeteoppdrag, så vil avgjørelser av mer omfattende karakter, f. eks beslutninger om hvordan vårflyttingen skal skje tas i fellesskap, med forutsetning om «equality of the owners».²³⁷ R. Paine skriver at denne typen avgjørelser reflekterer rollene en *ised* har. Han er sjef over eget hushold, men i samspill med andre i siidaen er han en likeverdige *guoibmi*.²³⁸ *Guimmežat* (partnerne) kommer frem til en

²³⁰ Op.cit. s. 61

²³¹ Op.cit. 65

²³² NOU 2001:34 s. 282

²³³ Op.cit. s. 279 og 282 jf. Paine (1970)

²³⁴ Paine (1970) s. 53

²³⁵ Op.cit. s. 53

²³⁶ Op.cit. s. 55

²³⁷ Op.cit s. 54

²³⁸ Op.cit s. 55

endelig avgjørelse etter lange diskusjoner som beskrevet i forrige avsnitt.²³⁹ Sagt med N. A. Oskal og M. N. Saras ord: «Det legges frem forsøksvise forslag eller spørsmål, og avgjørende er argumentasjonen som viser til økologiske vurderinger og forholdet til andre siidaer».²⁴⁰ Med økologiske vurderinger menes hensyn til reinsdyrenes natur, men også klimatiske forhold.²⁴¹

Kildene vist til ovenfor kan indikere at siidaen har hatt en konsensusbasert beslutningsform, i alle fall frem til 1997. I det følgende vil det vises til intervjuene som jeg har gjort av informantene A, B og C. Det vil vises at informant As og informant Bs besvarelser kan være et tegn på at større beslutninger i siidaen også i 2020 er konsensusbasert. I delkapittel 5.5 fremgår det at informant A beskrev at beslutninger om hvilket slakteri siidaen skal levere til tas av «andelsinnhaverne». Informant A beskriver videre at siidaen har følgende beslutningsform:

«Dem går inn, okei, det slakteriet har gitt oss det tilbudet, vi har fått det og det tilbudet fra det andre slakteriet. Også finner man ut, ja, nei, da slår vi til. Da er alle enige. Altså du treng ikke være enig, du kan jo levere en annen plass, men da må du tilrettelegge for deg selv, ordne for deg selv.»²⁴²

Informant As svar kan minne om den beslutningsformen som R. Paine, N. Oskal og M. N. Sara presenterer. Den siste setningen i uttalelsen tyder på at en siidaandelsleder er suveren hva gjelder beslutninger om egen siidaandel, men siidafelleskapet forutsetter samarbeid mellom siidaandelsinnehaverne.

I spørsmål til informant B, om hvordan større beslutninger i siidaen skal tas, som for eksempel utarbeidelse av en reduksjonsplan, uttales det at:

«Da bør nå alle være der. Men det er jo sånn som staten sier, flertallet, simpelt flertall får utarbeide plan. Men det er jo ikke sant det»²⁴³

²³⁹ Op.cit. s. 54

²⁴⁰ NOU 2001:34 s. 282 jf. Paine (1970) s. 55

²⁴¹ Sara (2001) s. 77

²⁴² Intervju med informant A, dato: 28.02.2020

²⁴³ Intervju med informant B, dato: 29.02.2020

Jeg tolker at informant B mener at simpelt, eller enkelt som det også heter, flertall er noe som staten har innført, og at det ikke er en del av samisk kultur. Det er også antydning til at informanten er av den oppfatning at tilfeldig fravær ikke medfører forpliktelser overfor siidaen, dette i likhet med I. Nikolaisen Kuljoks undersøkelser.

Informant Cs svar avviker fra informant A og B. Det blir stilt spørsmål om hvilken beslutningsform siidaen har, og informanten svarer at:

«... Hvis alle er enig, skal ikke den ene kunne velte hele. Og ødelegge for alle andre ... Det ville jo vært dumt for eksempel hvis du er begynt å flytte flokken, for å tenke på det beste. Eller kanskje hvis man må mate flokken. Så kommer den ene og sier at reinene ikke spiser før, men likevel så spiser den ...»²⁴⁴

Jeg tolker informant Cs svar slik at i utgangspunktet skal alle i siidaen være enig. Unntaksvis kan en avgjørelse tas uten at én *siidaguoibmi* samtykker, fordi avgjørelsen er begrunnet ut fra økologiske og sosiale hensyn. Etter informant Cs oppfatning er også enkelte reineiere i større grad beslutningsdyktige i siidaen enn andre. Sagt med informant Cs ord:

«Egentlig bør alle reineiere ha lik stemmerett som er i daglig drift»²⁴⁵

På bakgrunn av uttalelsen må det bety at informanten oppfatter at en såkalt *boazodoalli* er beslutningsdyktig, men ikke en *boazoeaiggát*.

Det er til nå blitt behandlet siidaen beslutningsform, og flere kilder tyder på at beslutningsformen er konsensusbasert. I det neste delkapitlet vil det diskuteres nærmere tradisjonelle kommunikasjonsmåter i reindriften.

6.4.2 Kommunikasjonsformer

I det forrige delkapitlet ble det vist at en beslutning i siidaen synes å bli tatt mellom de som er beslutningsdyktige i siidaen, *siidaguimmezat*. Det legges frem innspill i en diskusjonsprosess, og til slutt oppnås en form for konsensus. Spørsmålet blir hvordan kommuniseres disse forslagene, og hvordan uttrykker en *siidaguoibmi* at han/hun er enig i eventuelle forslag? Det vil ses hen til tradisjonelle kommunikasjonsformer i reindriften.

²⁴⁴ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

²⁴⁵ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

Kommunikasjonen i samisk kultur har i hovedsak foregått muntlig.²⁴⁶ For det tilfelle at det inngås skriftlige avtaler er de gjerne utformet med mindre nøyaktighet. Det fremgår av I. Nikolaisen Kuljoks undersøkelser i NOU 2001:34.²⁴⁷ Kommunikasjonsformen er preget av indirekte språkhandlinger. Hva en egentlig forsøker å formidle fremgår ikke alltid direkte av ytringen, men av kroppsspråk eller konteksten ytringen gis i.²⁴⁸ F. eks kan et løfte avgis med et forbehold, og dette forbeholdet fremgår ikke av selve ytringen. Det har å gjøre med at «været kunne jo endre seg etter at løftet var gitt, og alle måtte være innforstått med det», ifølge A. Somby.²⁴⁹

Et velkjent uttrykk er den såkalte samiske halvtimen, som ifølge S. Funderud Skogvang er jamførbar med det akademiske kvarteret.²⁵⁰ Det vil igjen vises til mine egne undersøkelser. Den samiske halvtimen er beskrevet av en av informantene. Informant C uttalte at:

«Dem bruker å kalle det for den samiske halvtimen. Det er aldri helt sikkert. Den samiske halvtimen kan vare opp til flere døgn også.»²⁵¹

Min forståelse av denne uttalelsen er at det ligger en forventning om oppfyllelse, og dette innenfor et nokså kort tidsrom. Den samiske halvtimen synes imidlertid å strekke seg lengre enn det akademiske kvarteret. Informant B gir et annet eksempel på hvordan en avtale formidles i reindriften:

«Hvis vi har sammenblandet. Også avtaler jeg med naboen at: - jeg får de reinene i morgen. Eller muntlig sånn, veldig enkelt.»²⁵²

Uttalelsen tyder på at det er vanlig å formidle avtaler muntlig. Med utsagnet «jeg får de reinene i morgen» synes det å være formidlet at det er inngått en avtale, men med forbehold om at tidspunktet for gjennomføring er fleksibelt. Ifølge informant C bør imidlertid enkelte avtaler uttrykkes skriftlig. Forklart med informant Cs uttalelse:

²⁴⁶ NOU 2001:34 s. 64

²⁴⁷ Op.cit. s. 64

²⁴⁸ Brenna (2005) s. 213-214 og Funderud Skogvang (2017) s. 86

²⁴⁹ Somby (1999) s. 63

²⁵⁰ Funderud Skogvang (2017) s. 92

²⁵¹ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

²⁵² Intervju med informant B, dato: 29.02.2020

«Men sånn som vokteavtaler, og sånt, da blir det jo skrevet ned... Jeg tror de som bør være skriftlig er de avtaler som blir urettferdig hvis det blir skjev fordeling.»²⁵³

Det kan tyde på at normen/tradisjonen er i endring. Informant A har tidligere forklart at enighet om hvilket slakteri siidaen skal leveres til uttrykkes muntlig, se delkapittel 6.4.1. En reduksjonsplan derimot, skal etter Informant As oppfatning fremlegges skriftlig. Vedrørende reduksjonsplanen uttaler informant A at:

«Nei. Der må jeg si at det blir påstand mot påstand, det er mye bedre skriftlig.»²⁵⁴

Der det er en risiko for at det senere kan bli uklarhet i hva en har blitt enige om, bør det altså etter informantens syn dokumenteres skriftlig.

Et annet velkjent uttrykk i samisk kultur er; «den som tier samtykker ikke».²⁵⁵ Dette uttrykket vil illustreres med en dom fra Sis-Finnmárkku diggegoddi - Indre Finnmark tingrett, TINFI-2015-50215-2, som omhandlet gyldigheten av en reduksjonsplan i et reinbeitedistrikt i Øst-Finnmark. På et årsmøte var reduksjonsplanen blitt fremlagt. Under møtet var det gitt forslag om at det bør være et visst antall okserein i siidaandelen, men selve reduksjonsplanen var ikke kommentert. Tingretten tolket dette, og skriver at det må tas hensyn til såkalte «tradisjonelle samiske kommunikasjonsmåter», som innebar at «unnløstelse av å svare betyr at man er uenig, og ikke som et samtykke.»²⁵⁶ Dette ble også tatt høyde for ved tingrettens behandling av Anti-saken.²⁵⁷ Det vises her til at den førstnevnte saken gikk videre til lagmannsretten. Saken om P. N. O. Anti gikk helt til Høyesterett, se delkapittel 6.3.

Det fremgår lignende uttalelser i intervjuene jeg har gjort. Informant B uttaler at:

«Vi samene er jo sånn. Hvis vi tier, da er vi ikke akkurat helt enig.»²⁵⁸

²⁵³ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

²⁵⁴ Intervju med informant A, dato: 28.02.2020

²⁵⁵ Brenna (2005) s. 271 og Funderud Skogvang (2017) s. 87

²⁵⁶ TINFI-2015-50215-2 se avsnitt «Om det er inngått avtale om reduksjonsplan»

²⁵⁷ TINFI-2015-153683 se avsnitt «Nærmere om behandlingen av distriktets reduksjonsplan og kravet til enstemmighet»

²⁵⁸ Intervju med informant B, dato: 29.02.2020

I likhet med informant B, kan det se ut til at informant C også mener at taushet ikke innebærer at en samtykker. Av intervjuet med informant C fremgår at:

«Jeg tenker nå det, hvis man ikke får respons, så er det ikke sikkert hva personen egentlig tenker. Men det også det, hvis dem ikke sier noe, så kan det jo kanskje være sånn at dem synes det kanskje er en god idé, men dem ønsker ikke å være en del av det.»²⁵⁹

Jeg tolker uttalelsen slik at en stilltiende *siidaguoibmi* verken uttrykker enighet eller uenighet. Etter informant As oppfatning er det varierende hva en taus *siidaguoibmi* uttrykker.²⁶⁰

Selv om disse undersøkelsene ikke dermed sagt kan si at det eksisterer normer eller samisk rett, er det flere kilder som tyder på at kommunikasjonsformen er preget av indirekte språkhandlinger. Kildene tyder også på at ved beslutninger i siidaen bør en være varsom med å trekke slutninger fra en tiende *siidaguoibmi*.

6.5 Oppsummering av kapitlet

Dette kapitlet har studert hvordan en reduksjonsplan skal utarbeides. Reindriftsloven krever at utarbeidelse av reduksjonsplan må skje innenfor en gitt tidsfrist. Siidaens vedtaksorganer må følge saksbehandlingsregler som fremgår av reindriftsloven. Dette innebærer blant annet regler om hvordan stemmegivning skal foregå. Det er f. eks også vist distriktsstyret fatter vedtak ved simpelt flertall. Dette i motsetning til der siidaen selv utarbeider reduksjonsplan, der det kreves enighet blant siidaandelene.

I dette kapitlet har det blitt studert tradisjonelle beslutnings- og kommunikasjonsformer som kan være av betydning, i tolkningen av hva som menes med enighet blant siidaandelene. Beslutning i siidaen synes å bli tatt mellom de som er beslutningsdyktige, *siidaguimmežat*. Det legges frem innspill i en diskusjonsprosess, og til slutt oppnås en form for konsensus. Forslag og innspill uttrykkes gjerne ved indirekte språkhandlinger etter tradisjonelle kommunikasjonsmåter. F. eks kan uenighet i et forslag enkelte ganger uttrykkes gjennom å tie.

²⁵⁹ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

²⁶⁰ Intervju med informant A, dato: 28.02.2020

7 Innholdsmessige begrensninger til reduksjonsplanen

I dette kapitlet studeres om det fremgår av lovforarbeider, rettspraksis eller av tradisjonelle normer/uskreven rett begrensninger i hva siidaen kan bestemme i en reduksjonsplan. Det minnes om at masteroppgaven er avgrenset mot avtalerettslige spørsmål.

7.1 Skal siidaandeler med under 200 dyr skjermes i en reduksjonsplan?

I tilknytning til forholdsmessig reduksjon ble det foreslått av Reindriftslovutvalget at siidaandelene med mindre enn 200 dyr skulle unntas reduksjon, men forslaget ble ikke tatt med i den endelige lovbestemmelsen.²⁶¹ På tidspunktet forslaget ble fremmet var ikke siidaens selvstyre inntatt i bestemmelsen,²⁶² og det fremkommer således ikke av utredningen hvorvidt det var ønskelig å skjerme de minste siidaandelene også ved intern reintallsreduksjon. Spørsmålet blir om siidaandelene med under 200 dyr kan kreve å bli skjermet i en reduksjonsplan.

Det fremkommer av utredningen at hensynet bak reindriftslovutvalgets forslag var at de ønsket å skjerme mindre driftsenheter (siidaandeler).²⁶³ Hensynet taler for at reindriftslovutvalget ønsket å skjerme de minste siidaandelene uavhengig av hvordan den endelige reduksjonsmodellen ville se ut.

Departementet mente imidlertid at dette hensynet på sett og vis ville ivaretas ved å innføre selvstyre i reintallsreduksjonsbestemmelsen.²⁶⁴ En skjerming av siidaandeler med mindre enn 200 dyr ville ifølge departementet føre til en «uheldig næringsstruktur».²⁶⁵ Departementets begrunnelse taler mot en skjerming av siidaandeler med under 200 dyr også i reduksjonsplanen.

Høyesterett har i den tidligere omtalte HR-2017-2428-A (Sara-dommen) tolket de overnevnte uttalelsene fra lovforarbeidene, men da i tilknytning til forholdsmessig reduksjon. Høyesterett kom frem til at J. A. Sara, som hadde under 200 rein, ikke kunne skjermes fra en forholdsmessig reduksjon. Et av argumentene bak domsslutningen var følgende:

²⁶¹ Ot.prp. nr. 25 (2006-2007). s. 46

²⁶² Viser til drøftelse kapittel 3

²⁶³ Ot.prp.nr. 25 (2006-2007) s. 46

²⁶⁴ Op.cit. s.46

²⁶⁵ Op.cit. s. 46

«Her peker jeg for det første på at lovens primære løsning er at siidaen selv skal utarbeide reduksjonsplan. Dette var en løsning som ikke lå inne i reindriftslovutvalgets forslag. Samene har på denne måten fått gjennomslag for sitt ønske om selvstyre. I denne konkrete saken har da også siidaen i to omganger blitt oppfordret til å utarbeide en reduksjonsplan ...»²⁶⁶

I det neste domsavsnittet viser førstvoterende også til Rdl. § 60 fjerde ledd, og oppsummerer at både rdl. § 60 tredje og fjerde ledd gir mulighet for at:

«... samene selv kan påvirke hvordan belastningen skal fordeles siidaandelene imellom.»²⁶⁷

En naturlig språklig forståelse av de to uttalelsene er at enkelte siidaandeler kan skjermes i en reintallsreduksjon. Dette avhenger imidlertid av om siidaen evner å utarbeide reduksjonsplan.

Med grunn i faktum i HR-2017-2428-A (Sara-dommen), og HR-2019-2395-A (Anti-dommen) eksemplifiseres her hvordan rettsregelen virker. Illustrasjonene inneholder rettspolitiske elementer.²⁶⁸

I Anti-dommen hadde saksøker et høyt reintall i forhold til de andre i siidaen. For Anti sin del innebar den interne reduksjonsplanen som distriktet hadde utarbeidet at han skulle redusere fra 1400 til 671 reinsdyr.²⁶⁹ Distriktet (siidaen) hadde 45 % flere dyr enn tillatt, og forholdsmessig reduksjon innebar etter min utregning at Anti ville ha 770 dyr i etterkant av reduksjonen. Faktum viser at det er mest gunstig å redusere etter den sistnevnte reduksjonsmodellen.

I Sara-dommen var derimot saksøkte en av de minste siidaandelene. I fravær av en reduksjonsplan var hver siidaandel pliktet til å redusere reintallet forholdsmessig. For Saras del innebar dette at han ville ha 75 dyr i etterkant av reduksjonen, og med et så lavt reintall kunne han ikke drive økonomisk holdbar reindrift.²⁷⁰ I motsetning til i Anti-dommen kunne ikke J. A Sara bruke vetoretten til å unngå den reduksjonsmodellen som var ugunstig for han.

²⁶⁶ HR-2017-2428-A (Sara-dommen) avsn. 92

²⁶⁷ Op.cit. avsn. 93

²⁶⁸ Se hvordan vurdering av hensyn i Skoghøy (2018) s. 177

²⁶⁹ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 6

²⁷⁰ HR-2017-2428-A (Sara-dommen) avsn. 85

De to eksemplene illustrerer at de minste siidaandelene kan skjermes delvis gjennom selvstyre. Det beror på at de kan skjermes seg selv i et selvstyre, ved å bruke vetoretten til å unnlate å samtykke til en reduksjonsplan der de ikke blir skjernet. På den andre siden kan en større siidaandel som kommer dårligere ut av en intern reduksjonsplan enn forholdsmessig reduksjonsplan, bruke vetoretten til å la være å samtykke til planen. Dersom en siidaandel bruker vetoretten blir resten av siidaen tvunget til å redusere forholdsmessig. De minste siidaandelene som kommer dårlig ut i en forholdsmessig reduksjon, er således avhengig av at siidaen kommer til enighet i en slik situasjon. Hensynet til de minste siidaandelene skulle som nevnt ivaretas ved å innføre selvstyre i reduksjonshjemmelen. Reelle hensyn kan dermed være et argument i retning av at de minste siidaandeler bør skjermes i en reduksjonsplan.

7.2 Tradisjonelle normer om fordeling av reintall i siidaen

I dette delkapitlet studeres tradisjonelle normer/samisk rett. Spørsmålet blir om det kan tenkes, at det finnes tradisjonelle normer som kan tilsi at noen bør ha rett til et visst reintall i en siida.

7.2.1 Finnes det normer om fordeling av reintall?

Som overskriften antyder er det første spørsmålet om det finnes normer om fordeling av reintall. I Anti-dommen drøfter Høyesteretts mindretall hvorvidt det ikke eksisterer en allmenn rettsoppfatning i reindriften «knyttet til reintallsreduksjon». Med en henvisning til en spørreundersøkelse i Ø. Ravnas doktorgrad kommer annenvoterende frem til at det ikke synes å være tilfelle.²⁷¹ Det nevnes her at førstvoterende ikke drøftet dette spørsmålet.

Som en del av Ø. Ravnas doktorgradsavhandling fra 2008 ble det gjennomført en spørreundersøkelse for å undersøke tradisjonelle regler. Det var totalt 57 respondenter som besvarte undersøkelsen, med respondenter fra Nord- og Sør- Trøndelag, men også områder rundt Kautokeino og Karasjok.²⁷² Av interesse i forhold til min masteroppgave er spørsmålet som omhandler dyretall, og respondentene fra Kautokeino og Karasjoks svar til spørsmålet. Ifølge Ø. Ravna har 88,2 % og 88,9 % av respondentene fra Karasjok og Kautokeino svart at «det ikke finnes tradisjonelle regler for hvor mange dyr hvert medlem, eller hver familie (driftsenhet), har rett til å føre på en siidas beiteområde».²⁷³ Ø. Ravnas spørreundersøkelse er

²⁷¹ HR-2019-2395-A (Anti-dommen) avsn. 112

²⁷² Ravna (2008) s. 55

²⁷³ Ravna (2008) s. 404-405, se også Ravna (2019) s. 316

et sterkt argument i retning av at det ikke eksisterer tradisjonelle normer om fordeling av reintall.

Ø. Ravna skriver i sitt metodekapittel at han avgrenset mot spørreundersøkelser. Ifølge Ravna kunne spørreundersøkelsene vært supplert med dybdeintervjuer og observasjoner av faktisk handling.²⁷⁴ Intervjuene jeg har foretatt der det er stilt spørsmål om reintall, kan kanskje være et bidrag til å finne en avklaring av akkurat dette spørsmålet som omhandler reintall.

I mine intervjuer ble det stilt både spørsmål som omhandlet reintall og flokk.²⁷⁵ Gjennom undersøkelse av litteratur og intervju med reindriftsutøvere, har jeg senere blitt bevisstgjort på at reintall ikke har vært et diskusjonstema i siidaen fra gammelt av. Det at reintall ikke har vært et diskusjonstema, kommer i følge E. Solem blant annet av at det fra gammelt av har det blitt oppfattet som ulykke å snakke høyt om reintall.²⁷⁶ N. A. Oskal forklarer i sin tur at det har vært ansett unødvendig å snakke om reintall.²⁷⁷ Det kan forklare hvorfor det ikke eksisterer tradisjonelle normer om reintall.

Samtlige informanter har imidlertid til meg forklart at de som tilhører samme siida har noenlunde oversikt over hverandres reintall.²⁷⁸ Informant A og C sier dessuten at de siste årene har reintall også i større grad blitt et tema på grunn av publisering av reintall på nett og pålegg om reintallsreduksjon.²⁷⁹

I en artikkel av M. N. Sara, I. M. Gaup Eira, I. Bjørklund og A. Oskal fremgår at reindriftsutøvere i praktisk sammenheng har brukt omtrentlige flokkstørrelser i stedet for reintall.²⁸⁰ Måleenheter i det samiske språk er gjerne også tilpasset å kunne beregne en størrelse på avstand.²⁸¹ Alle tre informantene i mine intervju kan bekrefte bruk av omtrentlige begreper, og sier at de bruker omtrentlige begreper når de beskriver flokkstørrelser i

²⁷⁴ Ravna (2008) s. 56

²⁷⁵ Se vedlegg: Intervjuguide

²⁷⁶ Solem (1970) s. 15

²⁷⁷ Oskal (1994) s. 147, se også Sara, Gaup Eira, Bjørklund, Oskal (2016) s. 52

²⁷⁸ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020, Intervju med informant B, dato: 29.02.2020 og Intervju med informant A, dato: 28.02.2020

²⁷⁹ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020 og Intervju med informant A, dato: 28.02.2020

²⁸⁰ Sara, Gaup Eira, Bjørklund, Oskal (2016) s. 53

²⁸¹ Nutti (2003) (referert i Steinfjell (2016) s. 23)

arbeidssammenheng.²⁸² Som eksempel på hvordan informantene anvender omtrentlige begreper, forklarer informant C:

«Som regel bruker vi å taksere ut fra det man ser. Hvis man er veldig dårlig å taksere, er det jo verre. Men man blir god på å taksere ... Jeg bruker for eksempel å si der borte var det čuoda heahka Eller čora blir vel en litt mindre flokk»²⁸³

Ut fra informantens svar kan det se ut som at som at en reindriftsutøver lærer man opp til å måle størrelser på avstand, men dette forutsetter altså at det matematiske uttrykket er omtrentlig. En annen side ved reintallet, som N. Oskal beskriver, er det er et siktemål å ha en såkalt «vakker flokk». Det vil si at flokken er en sammensetning av ulike typer rein.²⁸⁴

Vedrørende flokkens sammensetning beskriver informant B:

«Du må jo ha flokken slik at du har noen simler, noen okserein ... Ja det må man ha hvis du skal ha kalver. Hvis du har 100 simler, må du ha litt okserein også, men ikke like mye. Dem sier at en okse er kanskje nok til 30 simler.»²⁸⁵

Etter informantens oppfatning er altså ikke reintallet slik at det er tilstrekkelig å si at noen bør ha et reintall på 100 dyr. I dette reintallet bør det, slik jeg forstår informantens uttalelse være den rette sammensetningen av dyr. En tredje side ved reintallet er at dersom noen skal oppgi hvor høyt reintall de har, så er dette reintallet gjerne midlertidig.²⁸⁶ Informant A gir en treffende beskrivelse av hvorfor reintallet kan være midlertidig:

«Har du flokk på 500, også har du ca. 300 drektige simler. Også hvis han hadde fått 100 % kalving, da får du jo 300 kalver. Da sier det jo seg selv, da har du jo egentlig 800 dyr.»²⁸⁷

Reintallet kan altså være potensielt. Det er ikke bare et antall, flere simler i en flokk kan akkumulere en større flokk. Det er i litteraturen også trukket frem at reintallet også plutselig kan bli redusert som følge av klimatiske forhold eller rovdyrplage.²⁸⁸

²⁸² Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

²⁸³ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

²⁸⁴ Oskal (1994) s. 129, se også Sara, Gaup Eira, Bjørklund, Oskal (2016) s. 53 og s. 61

²⁸⁵ Intervju med informant B, dato: 29.02.2020

²⁸⁶ Sara, Gaup Eira, Bjørklund, Oskal (2016) s. 52-53

²⁸⁷ Intervju med informant A, dato: 28.02.2020

²⁸⁸ Sara, Gaup Eira, Bjørklund, Oskal (2016) s. 61

Til nå har vi sett at et reintall har mange sider ved seg som gjør at det for reindriftsutøvere oppleves som lite hensiktsmessig å snakke om reintall. Med grunn i at størrelsen på en flokk må ses i sammenheng med både et svingende reintall og flokkens struktur, synes det og bli brukt samiske omtrentlige flokkbegreper i reindriften.

7.2.2 Et hushold sin flokkstørrelse – et komplisert regnestykke

Delkapittel 7.2. ble innledet med et spørsmål om det finnes normer i reindriften som kan tilsi at noen bør ha rett til et visst reintall i en siida. Dette spørsmålet vil nå justeres. Spørsmålet blir om det finnes normer som kan tilsi at et hushold (eventuelt siidaandel) eller enkelte reineiere i siidaen (og eventuelt distriktet) bør ha større eller mindre flokk enn andre?

R. Paine har i den tidligere nevnte artikkelen fra 1970 skrevet om flokkstørrelsen til et hushold. Det er ikke en beskrivelse av hvor stor flokk et hushold har rett til, men en forklaring hvorfor flokksstørrelser varier.²⁸⁹ I følge R. Paine er reinflokken en variabel størrelse med en omtrentlig formel:

«... the size of a familiy herd, at any given time, is in great measure a function of the family developmental cycle. Are the children still with the family here? Or have they left, each taking a number of animals with him?»²⁹⁰

Slik jeg forstår R. Paine er flokkens størrelse, på et gitt tidspunkt, et uttrykk for familiens sammensetning av antall voksne, små og store barn på dette tidspunktet. Antall familiemedlemmer som er en del av familiekjernen og familiens antall rein (flokk) er korresponderende størrelser.

Til R. Paines uttalelse tilføyer M. N. Sara at husholdets totale dyretall imidlertid er et mer komplisert regnestykke enn som så.²⁹¹ Det har å gjøre med at husholdet består av flere selvstendige reineiere, og det har «alltid vært store, reelle forskjeller med hensyn til enkeltindividers dyreformue»²⁹²

En side av saken som kan påvirke hvor stor dyreformue et enkeltindivid har er den såkalte reinlykken, *boazolihkku*. *Boazolihkku* er ifølge N. Oskal et metafysisk fenomen i samisk

²⁸⁹ Sara (2001) s. 89, Paine (1970) s. 55

²⁹⁰ Sara (2001) s. 89, Paine (1970) s. 55

²⁹¹ Sara (2001) s. 88-89

²⁹² Op.cit. 89

kultur som reineiere bruker til å forklare hvorfor enkelte reineiere har en stor, men kanskje også en såkalt «vakker flokk»²⁹³

En annen side av saken som påvirker reineierens dyreformue synes å være sosiale forhold. Det vil igjen vises til R. Paines artikkel fra 1970. Denne gangen til en uttalelse som synes å omhandle enkeltindividers reinflokk. R. Paine uttaler følgende:

«The pastorlists are forever asking each other: «How long has So-and-so been rich?» and «How long will he stay rich?» No matter how fortunate he may be otherwise, no reindeer pastoralist can expect to retain a large herd unless he is on the scene himself. The herds of old men diminish rapidly (their calves are marked by younger men) ...»²⁹⁴

Slik jeg forstår R. Paine vil en reineier, uavhengig av hvor god lykke han/hun har med reinsdyrene ikke kunne forvente å ha en stor reinflokk dersom han ikke i stor grad er involvert i reindriftens arbeidsoppgaver. Som en konsekvens av dette kan en yngre *boazodoalli* forvente å ha flere reinsdyr enn en eldre *boazodoalli*.

Med henvisningene fra R. Paine, M. N. Sara og N. Oskal i bakhånd, vil det nå vises igjen til mine egne intervju. Informant A synes å ha en oppfatning av hvor mye rein en *boazodoalli* bør ha rett til å ha. Forklart med Informant As ord:

«Det må rett og slett være likt for alle, for dem som vil drive aktivt med rein. Hvis dem har 4-600 rein, da klarer dem å drive»

Jeg har ikke vært konsekvent under intervjuet, og stilte spørsmål om reintall, og jeg fikk dermed et svar som innebar reintall. I etterkant har forstått at omtrentlige flokk-størrelser har egne begreper på samisk. Informant B beskriver dette på en litt annen måte:

«Jeg synes at alle bør ha rett til mye rein i et distrikt ... Alle bør ha like mye rein, og jobbe like mye.»²⁹⁵

²⁹³ Oskal (1994) s. 127 flg.

²⁹⁴ Paine (1970) s. 55

²⁹⁵ Intervju med informant B, dato: 29.02.2020

Jeg tolker uttalelsen til både informant A og B slik at i utgangspunktet skal alle ha rett til å føre like mye reinsdyr i distriktet, men her må det tas med i betraktning hvor mye arbeidskraft reineieren bidrar med. Det vil her gjøres oppmerksom på at informant B bruker begrepet distrikt i uttalelsen, og ikke siida. Et annet vurderingsmoment etter informantens oppfatninger er om det er en yngre nyetablert *boazodoalli*, eller en pensjonert *boazodoalli*. Informant Bs uttalelse er:

«De som har høyt reintall, er ofte gamle folk, som har drevet lenge. Også skal de unge komme inn, og bare få lov til å ha 100 rein. Det er jo helt feil. Han som egentlig er pensjonist, skal ha 1000. Det er ikke rett»²⁹⁶

Informant A og B har som nevnt forklart at i utgangspunktet bør alle ha et likt reintall, og også informant C er enig i dette utgangspunktet. Informant C trekker inn et ytterligere vurderingsmoment til dette utgangspunktet, og sier at:

«Det som man kanskje burde tenkt på, og da mener jeg de som jobber 100 prosent og har fast jobb, og ikke er på fjellet noen ganger, og ikke deltar i arbeidet og ikke deltar på de ulike prosjektene vi har. Da ville det beste vært og gitt det reintallet til andre i distriktet. Og kanskje bare redusere sitt reintall ned til, ja kanskje par og tyve, slik at man har nisterein.»

Informanten bruker begrepet «nisterein», og med såkalt nisterein, menes rein som er til eget uttak, og ikke ment til salg.²⁹⁷ Til sist trekker informant C frem at det bør tas med i vurderinga hvorvidt en siidaandel består av få eller mange reinmerker. Informantens formulering er følgende:

«Nå fordeler dem jo reintall etter siidaandel. Så må man jo tenke. Hvis det er 5 i en siidaandel, og det er 15 i en annen andel, så må man kanskje se på en annen måte. Så da ville det jo være urettferdig hvis andel A hadde 1500 rein, og det er bare 5 merker. Og den har over 10.»²⁹⁸

²⁹⁶ Intervju med informant B, dato: 29.02.2020

²⁹⁷ Se bruk av begrepet i Rt-2008-1789 (Hjertestikk-dommen) Avsn. 7

²⁹⁸ Intervju med informant C, dato: 10.02.2020

Sagt med de samiske fagordene, vil det bety at en *ovttaskas boazodoalli* vil ha behov for en mindre flokk, enn en *bearašdoallu*. Se avsnitt 2.3.3 for forklaring av fagordene.

Spørsmålet om det finnes normer som kan tilsi at et hushold (eventuelt siidaandel) eller enkelte reineiere i siidaen (og eventuelt distriktet) bør ha en større eller mindre flokk enn andre i siidaen (distriktet) er et komplisert spørsmål å besvare. Det minnes om at de undersøkelser jeg har gjort av litteratur og ved bruk av intervju ikke er egnet til å alene besvare spørsmålet. Hvor stor flokk et hushold har, og bør ha rett til synes imidlertid å være en helhetlig vurdering. Forhold som kan tas med i vurderingen er husholdets sammensetning av reineiere, bidrag med arbeid, alderen på reineierne i husholdet/siidaandelen og kanskje også reinlykke.

7.3 Oppsummering av kapitlet

Høyesterett har slått fast at enkelte siidaandeler kan skjermes i en reduksjonsplan, men dette forutsetter enighet blant siidaandelene. I HR-2019-2395-A (Anti-dommen) har Høyesteretts mindretall videre lagt til grunn at det ikke foreligger en allmenn rettsoppfatning om reintall. Med bakgrunn i litteratur og fra mine egne undersøkelser synes det ikke å foreligge normer om reintall. Det fremkommer imidlertid at det på samisk brukes omtrentlige begreper for flokk, f. eks *čora*. Undersøkelsene tyder på at et hushold sin flokk er en variabel størrelse med en omtrentlig formel, det avhenger av hvilke reineiere som inngår i husholdet og deres arbeidsinnsats, men kanskje også reinlykke.

8 Rettpolitisk vurdering

Det har i reindriften ikke vært tradisjon for å bruke nøyaktige begreper for reintall. Kan det være sånn at vi bør stille spørsmål ved hvordan vi forstår begrepet? Dette spørsmålet stilles av M. N. Sara, I. M. Gaup Eira, I. Bjørklund og A. Oskal i deres artikkel.²⁹⁹ Ø. Ravna og M. A. Johnsdatter Sara har også sett ulempen med at reintallet fastsettes ut fra et gitt tidspunkt, men dette i sammenheng med forholdsmessig reintallsreduksjon. De foreslår at ved forholdsmessig reduksjon bør reintallet beregnes ut fra et gjennomsnittlig reintall fra de siste ti årene, i stedet for reintall etter siste års vårflokk.³⁰⁰

²⁹⁹ Sara, Gaup Eira, Bjørklund og Oskal (2016) se særlig 51-52 og s. 65-66

³⁰⁰ Ravna (2019) s. 376-377, Ravna (2008) s. 279-280, Johnsdatter Sara (2015) s. 59

Gjennom min behandling av oppgavens tema og problemstilling har jeg dannet meg noen egne refleksjoner om reindriftslovens bestemmelser om reintallsreduksjon og reduksjonsplaner.

I denne masteroppgaven har det blitt vist at det samiske språk har nær sammenheng med normer i reindriften, og språket har kanskje også en forbindelse til samisk rett. Med bakgrunn i dette vil jeg for det første foreslå å erstatte begrepet «reintall» i rdl. § 60 tredje ledd med begrepet *eallu*, som er det samiske begrepet for flokk. På denne måten åpnes det opp for at reduksjonsplanen blir en intern fordeling av omtrentlige flokkstørrelser etter samiske flokkbegreper, i stedet for reintall. Eksempelvis kunne det innebære at det i en reduksjonsplan fremgår at en siidaandel skal reduseres ned til en *čora* (en liten flokk). Bruk av samiske begreper vil kunne ta hensyn til samiske kommunikasjonsmåter, men også hensyn til et varierende reintall i siidaen.

For det andre, et alternativt forslag er å bytte ut begrepet «reintallsreduksjon» med «simlreduksjon». Dersom det bare er simletallet som skal reduseres, vil reineierne selv kunne se an hvor mange okserein og kalver det er behov for i flokken fra år til år. En god reinflokk bør som nevnt ha et visst antall simler, kalver og okserein. I tiden fremover hvor klimaendringene (og kanskje også beitekriser) synes å påvirke reindriften i større grad kan det være hensiktsmessig å ha en god flokkstruktur. En reinflokk med god flokkstruktur vil trolig være bedre rustet til å takle skiftende vær og beiteforhold.

En helt annen side ved reduksjonsbestemmelsen, rdl. § 60 tredje ledd, er at det interne selvstyre i bestemmelsen kan fremstå som illusorisk. Det har vært vanskelig for siidaene å utarbeide en reduksjonsplan i praksis, og en mulig årsak til det er at bestemmelsen er svært vanskelig å tolke. Det har for det første ikke vært tydelig nok at det er siidaen, og ikke distriktsstyret som er subjektet for reintallsreduksjon. Et tredje forslag er at den interne reduksjonsmodellen settes i en separat paragraf fra forholdsmessig reduksjon, og heller plasseres i kapitlet i reindriftsloven om siidaen.

Det kan være krevende å utlede av reindriftsloven hvilke formelle krav som stilles til utarbeidelse av reduksjonsplanen. For det fjerde vil jeg derfor foreslå å fastsette deklatoriske regler, som kan fravikes gjennom samisk rett/vedtekter. På den måten er det

trolig lettere å vite hva som skal til for at reduksjonsplanen er innenfor kravene, men samtidig åpnes det opp for at siidaen kan komme frem til egne løsninger eller anvende samisk rett.

Lovgivningsarbeid er tidkrevende. Derfor anbefaler jeg at det inntil videre åpnes opp for at det kan lages standardvedtekter, som siidaene internt kan godkjenne som sine egne. Det bør også gis mulighet for tilskudd til rådgivning fra en uavhengig juridisk rådgiver som kan veilede hvilke løsninger som er mest aktuelle for hver enkelt siida. Da loven har forlatt reindriftslover med offentligrettslig preg, vil rådgivning om hvordan en reduksjonsplan skal utarbeides fra Fylkesmannen/Landbruksdirektoratet trolig ikke være hensiktsmessig.

Kildeliste

Nasjonale lover og forskrifter

Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven-Fvl.)

Lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift (opphevet)

Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (Reindriften – rdl.)

Forskrift 20. juni 2019 nr. 865 om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag (Forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag)

Internasjonale rettskilder

Lov 2. oktober 1751 om Første Codicil og Tillæg til Grendse- Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen)

Protokoll til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter av vedtatt 20.mars 1952. (EMK-P1)

Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) vedtatt 16. desember 1966.

ILO- konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater av 1989

Lovforarbeider mm.

NOU 1999:22 Domstolene i første instans Førsteinstansdomstolenes arbeidsoppgaver og struktur

NOU 2001: 34 Samiske sedvaner og rettsoppfatninger. Bakgrunnsmateriale for Samerettsutvalget

NOU 2001: 35 Forslag til endringer i reindrifftsloven

St.meld. nr. 33 (2001-2002) Tilleggsmelding til St. Meld. Nr. 55 (2000-2001) Om samepolitikken

Ot. Prp. Nr. 25 (2006-2007) Om lov om reindrift (reindrifftsloven)

Prop. 77 S (2015-2016) Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)
Reindrifftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016. m.m.

Prop. 93 L (2015-2016) Endringer i reindrifftsloven (reintall per siidaandel)

Rettsavgjørelser

Rt-2001-1578 (Seiland-dommen)

Rt-2001-769 (Selbu-dommen)

Rt-2001-1116 (Båndtvang-dommen)

Rt-2001-1229 (Svartskogen-dommen)

Rt-2006-1382 (Utsi-dommen)

Rt-2008-1789 (Hjertestikk-dommen)

HR-2016-2030-A (Stjernøya-dommen)

HR-2017-2428-A (Sara-dommen)

HR-2018-456-P (Nesseby-dommen)

HR-2019-2395-A (Anti-dommen)

Hålogaland lagmannsrett, 12. februar 2019, LH-2018-83717

Hålogaland lagmannsrett, 4. april 2019, LH-2018-98926

Sis-Finnmárkku diggegoddi - Indre Finnmark tingrett, 26. mars 2018, TINFI-2015-153683

Sis-Finnmárkku diggegoddi - Indre Finnmark tingrett, 3. april 2018, TINFI-2015-50215-2

Andre offentlige dokumenter

Landbruks- og matdepartementet. (2006) *Om siidaens rolle i reindriftslovgivningen.*

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/lmd/vedlegg/brosjyrer_veiledere_rapporter/rapport_fra_arbeidsgruppe_om_siidaens_rolle_i_reindrifts.pdf Hentet 31.05.20

Landbruksdirektoratet. (2016) *Utfordringer for selvstyre i reindriftnæringen: Tiltak for å nå mål om bærekraftig reindrift.* (Rapport nr. 7 /2016)

<file:///Users/siljahaldorsen/Downloads/Rapport%20Utfordringer%20for%20selvstyre%20i%20reindriftn%C3%A6ringen.pdf>

Landbruksdirektoratet (2019). *Rundskriv til forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag.* [file:///Users/siljahaldorsen/Downloads/Rundskriv%20til%20forskrift%20om%20tilskudd%20til%20siidaandeler%20og%20tamreinlag%2019-20%20\(7\).pdf](file:///Users/siljahaldorsen/Downloads/Rundskriv%20til%20forskrift%20om%20tilskudd%20til%20siidaandeler%20og%20tamreinlag%2019-20%20(7).pdf)

Hentet 29.05.20

Landbruksdirektoratet (2019 des.) *Ressursregnskap for reindriftnæringen: For driftsåret 1. april 2018- 31. mars 2019.*

<file:///Users/siljahaldorsen/Downloads/Ressursregnskapet%202018-2019.pdf>

Hentet 29.05.20

Juridisk litteratur

Eckhoff T., *Forvaltningsrett*, 11. utgave, Smith E. Red. Universitetsforlaget 2018

Gausala J., «Kommentar til reindriftsloven» i *Norsk lovkommentar*, Gyldendal Rettsdata 2018, hentet 15.05.2020

Giertsen J., *Avtaler*, 3. utgave, Universitetsforlaget 2014

Ravna Ø., «Lappekodisillen av 1751 og dens rettslige betydning i dag», *Lov og Rett vol. 49*. 7. (2010)

Ravna, Ø., *Same -og reindrifftsrett*, 1. utg., Tromsø, Gyldendal Norsk Forlag AS 2019

Ravna. Ø., *Rettsutgreiing og bruksordning i reindrifftsområder: En undersøkelse med henblikk på bruk av jordskiftelovgivningens virkemidler*, 1. utg. Gyldendal Norsk Forlag AS 2008

Skoghøy, J. A., *Rett og rettsanvendelse*, 1. utg., Tromsø, Universitetsforlaget 2018

Skogvang Funderud, S., *Samerett*, 3. utg., Tromsø, Universitetsforlaget 2017

Smith, C., «Hvilken plass har samiske sedvaner og rettsoppfatninger i norsk rett?», *Jussens Venner* nr. 3 (2004)

Solem E., *Lappiske rettsstudier*, 2. opplag., Oslo, Universitetsforlaget 1970

Somby A. *Juss som retorikk*, Tromsø, Tano Aschehoug 1999

Samfunnsvitenskapelig litteratur mm.

Balto Romsdal R. Red., *Norsk- samisk skoleordbok: Dáru- sámi skuvlasátnegirji*, Karasjok, Davvi Girji 1997

Berge B. og Vårdal L., *Sosiologi og sosialantropologi*. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS 2007

Brenna W. *Samene i rettssystemet: En undersøkelse om språklige og kulturelle barrierer i samhandlingen mellom samiske brukere og rettssystemet i Finnmark*. Oslo, ČálliidLágádus 2005

Brinkmann S., Tanggaard L., Red., *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling*, 1. utg., Gyldendal Norsk Forlag AS 2012, Original tittel: *Kvalitative metoder. En grundbog*, Forfatterne og Hans Reitzels Forlag 2010.

Busch T., *Akademisk skriving; for bachelor- og masterstudenter*, Fagbokforlaget 2013

Gaup Eira I. M. Muohttaga jávohis giella. Sámi árbevirolaš máhttu muohttaga birra dálkkádatrivdanáiggis/ The Silent Language of Snow. Sámi traditional knowledge of snow in times of climate change. Universitetet i Tromsø 2012

Helander, N. Ø., *Hovedtrekk i samisk terminologiarbeid. – Håvard Hjulstad (doaim./ed.), Nordterm '97: rapport fra Nordterm '97*, Kautokeino 1997

Hætta O. M. *Samene- historie kultur og samfunn*, Oslo, Grøndahl og Dreyers Forlag AS 1994

Johannessen A., Tufte P. A, Christoffersen L. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, 4.utg. Oslo, Abstrakt forlag 2010

Jernsletten, N., *Sami Traditional Terminology: Professional Terms Concerning Salmon, Reindeer and Snow*.I: Gaski, Harald (ed.) *Sami Culture in a new Era*. Davvi Girji OS 1997

Nutti, Y. J., *Matematik som ett kulturellt fenomen : sett ur ett samiskt perspektiv. Luleå: Institutionen för lärarutbildning, Luleå tekniska universitet* 2003

Oskal N. A. *Det rette, det gode og reinlykken*, Universitetet i Tromsø, Institutt for samfunnsvitenskap, filosofiseksjonen 1994

Paine R. «Lappish decisions, partnerships, Information Management and Sanctions» *Ethnology Vol 9, No. 1* (1970) <https://www.jstor.org/stable/pdf/3772701.pdf?seq=1> Hentet 29.05.20

Riseth J. Å. *Reindrif og ressursforvaltning*, Fagbokforlaget 2014

Ruong, I., *Jåhkåaska sameby. Særtryck ur Svenska Landsmål och Svensk Folkeliv*. Uppsala: Almqvist & Wiksell 1964

Sara M. N. *Reinen- Et gode fra vinden: Reindrifens tilpasningsformer i Kautokeino*, Kautokeino 1999, Davvi Girji 2001

Sara M. N., Gaup Eira I. M., Bjørklund I., Oskal A. «Hvordan skal vi forstå reintall» i *Samisk reindrifft: Norske myter*. Benjaminsen T. A, Gaup Eira I. M., Sara M. N. red., 1. utg., Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS 2016

Thagaard T., *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*, Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS 2009

Masteroppgaver

Angell Steffensen, G. (2017) *Forholdsmessig tvangsreduksjon av reintall: En vurdering av reindrifftsloven § 79 første ledd nr. 3 jf. § 60 tredje ledd i lys av kulturvernet etter SP artikkel 27* (Masteroppgave i rettsvitenskap, UiT)

<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/14356/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hentet 29.05.20.

Steinfjell A. S. (2016) *Regning i duodji: Kulturell sensitivitet og fokus på matematikk læring i oppgaveutvikling* (Masteroppgave i matematikklæring, NTNU)

<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2454615/Steinfjell2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hentet 29.05.20

Johnsdatter Sara M. A. (2015) *Reindrifftsloven § 60 tredje ledd om forholdsmessig reduksjon av reintallet: I forhold til Den europeiske menneskerettskonvensjonens eiendomsvern* (Masteroppgave i rettsvitenskap, UiT)

[file:///Users/siljahaldorsen/Downloads/thesis%20\(4\).pdf](file:///Users/siljahaldorsen/Downloads/thesis%20(4).pdf)

Hentet 29.05.20

Wickstrøm M. (2014) *Reduksjon av antall rein i en siidaandel som tvangstiltak: Sett i lys av straffebegrepet i Den europeiske menneskerettskonvensjon* (Masteroppgave i rettsvitenskap, UiT) Hentet fra

<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/7648/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Hentet 29.05.20

Avisartikler

Aftenposten (2019) *Reineier gir bort flokken for å unngå tvangsslakt*, Aftenposten.
<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/Wbd0pk/reineier-gir-bort-flokken-for-aa-unngaa-tvangsslakt>
Hentet 10.05.20

Bernhardsen Nordvåg H. (2017) *Ti år med selvstyre – ti år med indre strid*. NRK.
<https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/ti-ar-med-selvstyre--ti-ar-med-indre-strid-1.13842837> Hentet 29.05.20

Bernhardsen Nordvåg H. (2019) *Med vidda som slagmark* NRK.
<https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/xl/med-vidda-som-slagmark-1.14387023> Hentet 30.05.20

Larsen H. (2018) *Tiden inne for at også han må etterkomme kravet*. Altaposten.
<https://www.altaposten.no/nyheter/2018/12/05/%E2%80%93-Tiden-inne-for-at-ogs%C3%A5-han-m%C3%A5-etterkomme-kravet-18007589.ece> Hentet 30.05.20

Nettsider

Fylkesmannen i Troms og Finnmark (2020) *UTSATT: Samling for reinbeitedistriktene i Troms og Finnmark*. <https://www.fylkesmannen.no/nn/troms-finnmark/konferanse/2020/03/rein-distrikt2020/> Hentet 15.05.20.

UiT Norges arktiske universitet (2010) *Æresdoktor Robert Paine er død*
https://uit.no/nyheter/artikkel?p_document_id=194015 Hentet 15.05.20.

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

